Organization for Security and Co-operation in Europe

adelphi

ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ՓԱՍՏԱԹՈՒՂԹ

ՀՅՈՒՍԻՍԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ ԵՎ ՀԱՐԱՎԱՅԻՆ ՎՐԱՍՏԱՆՈՒՄ ԿԼԻՄԱՅԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱՆՎՏԱՆԳԱՅԻՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒՄ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՏԵՂ ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Հրդեհների ռիսկի նվազեցման միջոցով Հարավային Կովկասում կլիմայի նկատմամբ դիմակայունության ամրապնդում

Այս զեկույցը կազմվել է Եվրոպայում անվտանգության և համագործակցության կազմակերպության (ԵԱՀԿ) արտաբյուջետային ֆինանսավորվող՝ «Հարավարևելյան Եվրոպայում, Արևելյան Եվրոպայում, Հարավային Կովկասում և Կենտրոնական Ասիայում կլիմայի փոփոխության հետևանքով առաջացած անվտանգային ռիսկերին արձագանքման ուժեղացում» ծրագրի շրջանակներում (թիվ 1102151 Ծրագիր): .

Ֆինանսավորել է Անդորրայի, Ավստրիայի, Չեխիայի, Ֆինլանդիայի, Ֆրանսիայի, Գերմանիայի, Իտալիայի, Ճապոնիայի, Լիխտենշտեյնի, Լյուքսեմբուրգի, Նորվեգիայի, Լեհաստանի, Սլովենիայի, Շվեդիայի, Շվեյցարիայի, Միացյալ Թագավորության և Միացյալ Նահանգներ կողմից:

Առաջարկվող մեջբերումը՝

ԵԱՀԿ և adelphi՝ Հյուսիսային Հայաստանում և հարավային Վրաստանում կլիմայի փոփոխության և անվտանգային հարցերում համագործակցության համատեղ ռազմավարություն, Հրդեհների ռիսկի նվազեցման միջոցով Հարավային Կովկասում կլիմայի նկատմամբ դիմակայունության ամրապնդում: Բեռլին. Adelphi, Վիեննա, ԵԱՀԿ, 2024թ.:

Տպագրված

Հրատարակիչներ՝ Եվրոպայում Անվտանգության և Համագործակցության Կազմակերպություն (ԵԱՀԿ)
Վալներշտրասսե 6
1010 Վիեննա, Ավստրիա
+43 1 514 360
pm@OSCE.org
http://www.OSCE.org

adelphi research gemeinnützige GmbH
Alt-Moabit 91
10559 Berlin, Germany
+49 (030) 8900068-0
office@adelphi.de
www.adelphi.de

Ծրագիրը ղեկավարեցին՝ Սիլվի Գոյե, Պատրիցիա Ալբրեխտ, Էլեն Բալցար Մոսոփ և Կատերինա Ռոբուլ (ԵԱՀԿ)

Օժանդակողներ՝ Բեատրիս Մոզելլո, Ռաքել Մունայեր, Ալինա Վիհոֆ և Լուկաս Ռյութինգեր (adelphi)

Գրախոսներ՝ Յոհան Գեորգ Գոլդամմեր (Հրդեհի մոնիտորինգի համաշխարհային կենտրոն), Նինո Մալաշխիա (GEO Outlook ՍՊԸ), Խաթունա Գոգալաձե (GEO Outlook LLC)

Լուսանկարների հեղինակ՝ կազմի երեսը Սոնա Պետրոսյանի/ Unsplash

Կարգավիճակը՝ 2024 թ., դեկտեմբեր

Պատասխանատվություն

Սույն հրապարակման բովանդակությունն արտացոլում է հեղինակների և օժանդակողների կարծիքները, մեկնաբանությունները և եզրակացությունները և պարտադիր չէ, որ այն արտահայտի Եվրոպայում անվտանգության և համագործակցության կազմակերպության (ԵԱՀԿ), նրա դոնորների և/կամ մասնակից երկրների պաշտոնական դիրքորոշումը: Չնայած սույն հրապարակման պատրաստման ժամանակ դարձված առավելագույն ուշադրությանը, ԵԱՀԿ-ն որևէ պատասխանատվություն չի կրում որևէ տեղեկատվության, հրահանգների, խորհուրդների ճշգրտության կամ ամբողջականության, կամ դրանում արված վրիպակների համար:

Սույն հրապարակման մեջ օգտագործված անվանումները և ներկայացված նյութերը չեն ներկայացնում կամ ենթադրում որևէ երկրի, տարածքի, քաղաքի կամ տարածաշրջանի իրավական կարգավիճակի, դրանցում գործող իշխանության կամ սահմանների և/կամ սահմանազատման վերաբերյալ ԵԱՀԿ-ի կողմից արտահայտված որևէ կարծիքը: Սույն հրապարակման մեջ պարունակվող տեղեկատվության կամ եզրակացությունների օգտագործման դեպքում հնարավոր հետևանքների առնչությամբ ԵԱՀԿ-ի նկատմամբ որևէ պահանջ չի կարող ներկայացվել:

ՀՅՈՒՍԻՍԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ ԵՎ ՀԱՐԱՎԱՅԻՆ ՎՐԱՍՏԱՆՈՒՄ ԿԼԻՄԱՅԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅԱՆ և ԱՆՎՏԱՆԳԱՅԻՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒՄ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՏԵՂ ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Հրդեհների ռիսկի նվազեցման միջոցով Հարավային Կովկասում կլիմայի նկատմամբ դիմակայունության ամրապնդում

ԵԱՀԿ և adelphi

Բովանդակություն

Երախտիքի խոսք **4**

1 Ներածություն **5**

1.1 Նախագծի նախապատմությունը 6

1.2 Ռազմավարության մշակում 6

1.3 Ռազմավարության նպատակը և բովանդակությունը 7

2 Համագործակցության առաջնահերթությունները **9**

2.1 Համայնքային հրդեհների կառավարում և համատեղ ուսուցում 9

2.2 Իրազեկվածության բարձրացում՝ ի աջակցություն հրդեհների կանխարգելման, պատրաստվածության և արձագանքման 12

2.3 Կառավարության մակարդակով համակարգում 14

3 Շահագրգիռ կողմերի խմբերի միջև համագործակցության ձևաչափերի բարելավում **16**

4 Իրականացման ծրագիր **18**

Նախագիծ. Համայնքային հրդեհների կառավարումը՝ հանուն անվտանգ միջավայրի 19

Նախագիծ. Սահմանամերձ տարածքներում հրդեհների կանխարգելման և արձագանքման ենթակառուցվածքների կառուցում 22

Նախագիծ. Հրդեհների ռիսկերի մասին իրազեկվածության խթանում, կանխարգելման և արձագանքման կարողությունների հզորացում 25

Նախագիծ. Հրդեհների կառավարման միջկառավարական համակարգման ճանապարհային քարտեզների մշակում 27

Երախտիքի խոսք

Ցանկանում ենք մեր շնորհակալությունը հայտնել բոլոր շահագրգիռ կողմերին, ովքեր մասնակցել են «Կլիմայի փոփոխությունը և անվտանգությունը հյուսիսային Հայաստանում և հարավային Վրաստանում. Համագործակցության ռազմավարության համատեղ մշակում և հրդեհների ռիսկի նվազեցման ծրագրի իրականացում» աշխատաժողովին (24-25 հոկտեմբեր, 2023թ. Թբիլիսի, Վրաստան) և Սարչապետում (Հայաստան) և Բոլնիսիում (Վրաստան) 2024 թ. ապրիլին տեղի ունեցած հետագա խորհրդակցությունների ժամանակ՝ իրենց արժեքավոր ներդրումների համար, որոնք օժանդակել են այս ռազմավարական փաստաթղթի մշակմանը: Հատկապես ցանկանում ենք մեր երախտագիտությունը հայտնել Հովսեփ Ալբերտի Արշակյանին, Մարիամ Ավագիանիին, Անուշ Բաղդասարյանին, Ռատի Բակուրաձեին, Բորիս Բարոյանին, Նադյա Բարոյանին, Գիորգի Բերեչիկիձեին, Սերոբ Գաբրիելյանին, Շալվա Գաթենդաշվիլիին, Դավիթ Հենրիկի Գևորգյանին, Արթուր Ղարաքեշիշյանին, Իրենա Իմերիշվիլիին, Զառա Ջանիաշվիլիին, Պապունա Կապանաձեին, Գիորգի Խաբեիշվիլիին, Հայարփի Կիրակոսյանին, Մարտուն Կիրակոսյանին, Դավիթ Կոբախիձեին, Գիզո Կորտավային, Ֆելիքս Կոստանդյանին, Վաժա Կուրտանիձեին, Բարբարե Լետոդիանիին, Մերաբ Մաչավարիանիին, Մանուչար Մարգիանիին, Անժելա Մարտիրոսյանին, Մարինե Մեխվինաշվիլին, Անա Նաքաշիձեին, Զառա Նոնաշվիլիին, Ռոման Օլկիշվիլիին, Տիգրան Պետրոսյանին, Վանո Քոչինյանին, Զուրաբ Ռեխվիաշվիլիին, Ալեքսանդր Ռուխաձեին, Գարեգին Վարդանի Սաֆարյանին, Ստեփան Էդվարդի Ստեփանյանին և Մարգո Զազյանին, ինչպես նաև Բոլնիսիի երիտասարդական խորհրդին և Բոլնիսի քաղաքապետարանի ներկայացուցիչներին՝ աշխատաժողովի և լրացուցիչ խորհրդատվությունների կազմակերպման գործում նրանց համակարգման, օժանդակության, փորձագիտական ներդրման և աջակցության համար:

Մեր շնորհակալությունն ենք հայտնում Սամվել Այվազյանին, Կառլո Ամիրգուլաշվիլիին, Նինո Բարքայային և Նատիա Իորդանիշվիլիին՝ ծրագրի գործունեությանն աջակցելու և իրենց փորձով ու գիտելիքներով կիսվելու համար: Բացի այդ, մենք երախտապարտ ենք պրոֆեսոր Յոհան Գեորգ Գոլդամմերին, Խաթունա Գոգալաձեին, Նինո Մալաշխիային, Նանուկա Աղլեմաշվիլիին, Կախա Արծիվաձեին և Եկատերինե Չխեթիային՝ իրենց փորձագիտական ներդրումների և խորհրդակցությունների ընթացքում շարունակական աջակցության համար:

1 Ներածություն

Հրդեհները Հարավային Կովկասի մշակութային և բնական լանդշաֆտների համար մեծ վտանգ են ներկայացնում, ներառյալ հյուսիսային Հայաստանն ու հարավային Վրաստանը, որոնք հանդիսանում են էկոլոգիապես և սոցիալ-տնտեսական առումով կարևոր՝ անտառային և ալպյան էկոհամակարգերի բնավայրը: Պատմականորեն տարածաշրջանում հրդեհների մեծ մասն առաջացել է մարդկային գործունեության հետևանքով, մասնավորապես գյուղատնտեսական հողերի և արոտավայրերի օգտագործման համատեքստում: Այդ նույն գործելակերպը շարունակվում է նաև մինչ օրս: Այնուամենայնիվ, կլիմայի փոփոխության հետ զուգահեռ, հրդեհների հաճախականությունը, ինտենսիվությունը և խստությունը կարող են աճել, քանի որ ջերմաստիճանն ավելի է բարձրանում, տեղումների մակարդակը փոխվում է, և ջերմային ալիքներն ու երաշտը դառնում են ավելի հաճախակի և ինտենսիվ, պայմաններ, որոնք նպաստում են հրդեհների բռնկմանն ու տարածմանը:

Չվերահսկվող և անցանկալի լանդշաֆտային և անտառային հրդեհները, հետագայում՝ հրդեհներ, բնապահպանական, տնտեսական, սոցիալական և առողջապահական վտանգներ են ներկայացնում և, հետևաբար, սպառնում են մարդկանց անվտանգությանը: Ավելին, հրդեհների հետագա ազդեցությունները, ինչպիսիք են սողանքները, սելավները և ջրհեղեղները, կարող են մարդկանց համար լրացուցիչ բեռ հանդիսանալ, և հատկապես նրանց համար, ովքեր՝ ելնելով սեռից, էթնիկ պատկանելությունից, սոցիալ-տնտեսական կարգավիճակից կամ այլ գործոններից, արդեն իսկ բախվում են ռեսուրսների սահմանափակ հասանելիության խնդիրների հետ: Այսպիսով, հրդեհները բացասաբար են ազդում սոցիալ-տնտեսական կայունության և կենսապահովման անվտանգության վրա՝ դրանով իսկ ավելացնելով հասարակությունների վրա հետագա ճնշումները: Այն իրավիճակներում, երբ այս անվտանգային մարտահրավերները հավասարապես ազդում են սահմանամերձ շրջանների բազմաթիվ, օրինակ՝ հյուսիսային Հայաստանի և հարավային Վրաստանի համայնքների վրա, ապա դրանց լուծումների համար համատեղ համագործակցության ջանքեր են պահանջվում:[1]

Ուստի, երկրների միջև, մասնավորապես՝ սահմանամերձ շրջանների քաղաքապետարանների միջև ուժեղացված և նպատակաուղղված համագործակցությունն առաջնահերթ նշանակություն ունի, քանի որ այն հնարավորություններ է ընձեռում ամբողջականորեն և հարատև լուծել այդ ռիսկերը: Նման համագործակցային գործունեությունը մի կողմից կծառայի փոփոխվող կլիմայի համատեքստում համայնքների կենսապահովման, անվտանգության և տոկունության բարելավմանը, իսկ մյուս կողմից՝ դա կամրապնդի տվյալ տարածքում վստահությունը և բարիդրացիական հարաբերությունները (տես Նկար 1):[2] Հայաստանն ու Վրաստանը հրդեհների կառավարման և կարողությունների զարգացման հետ կապված համագործակցության երկարամյա պատմություն ունեն, ներառյալ այն գործողությունները, որոնք աջակցվում է ԵԱՀԿ-ն Հրդեհների մոնիտորինգի համաշխարհային կենտրոնի (GFMC) հետ սերտ համագործակցությամբ: Այս ռազմավարության նպատակն է վեր հանել այն ոլորտները և կոնկրետ գործողությունները, որոնք, լանդշաֆտային հրդեհների և անտառային հրդեհների ռիսկերին դիմակայելու նպատակով՝ կամրապնդեն երկու երկրների և, մասնավորապես, Բոլնիսիի (Վրաստան) և Սարչապետի (Հայաստան) ընտրված պիլոտային համայնքների միջև համագործակցությունը:

[1] Լրացուցիչ տեղեկությունների համար տես՝ Lukas Rüttinger, Pia van Ackern and Adrian Foong, *Regional Consultation for the South Caucasus – Armenia and Georgia: Co-operation Opportunities for Addressing the Security Implications of Climate Change* (OSCE, 2021).

[2] Լրացուցիչ տեղեկությունների համար տես՝ Beatrice Mosello, Adrian Foong, Lukas Rüttinger and Pia van Ackern, *Co-operation in Northern Armenia and Southern Georgia: Scoping Study on Addressing Shared Climate-Related Security Challenges and Strengthening Resilience in the South Caucasus through Fire Risk Reduction* (OSCE, 2023

Կլիմային առնչվող անվտանգային ռիսկերին ուղղված համագործակցության նպատակը.

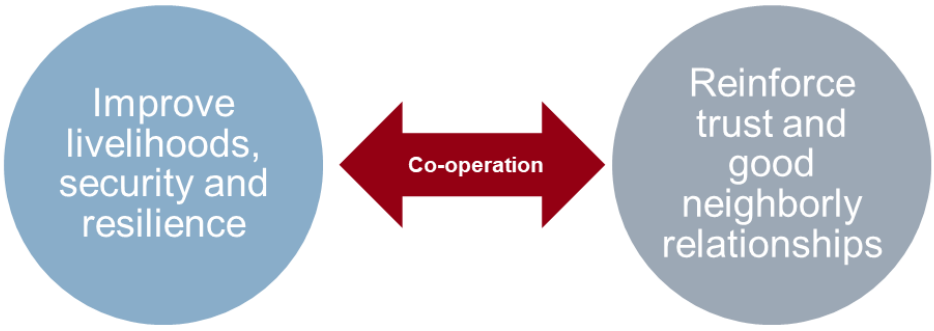

© adelphi

1.1 Նախագծի նախապատմությունը

Այս փաստաթուղթը հյուսիսային Հայաստանում և հարավային Վրաստանում կլիմային առնչվող անվտանգային ռիսկերը լուծելուն միտված համագործակցության մի ռազմավարություն է ուրվագծում: Դա Եվրոպայում անվտանգության և համագործակցության կազմակերպության (ԵԱՀԿ) և Բեռլինում գործող adelphi վերլուծական կենտրոնի հետ համագործակցությամբ՝ արտաբյուջետային ֆինանսավորվող՝ «Հարավարևելյան Եվրոպայում, Արևելյան Եվրոպայում, Հարավային Կովկասում և Կենտրոնական Ասիայում կլիմայի փոփոխության հետևանքով առաջացած անվտանգային ռիսկերին արձագանքման ուժեղացում» ծրագրի արդյունքն է: [3]

Նախագծի նպատակն է՝

1. Ավելի լավ պատկերացնել կլիմային առնչվող անվտանգային ռիսկերի ազդեցությունը Հարավարևելյան Եվրոպայի, Հարավային Կովկասի, Կենտրոնական Ասիայի և Արևելյան Եվրոպայի վրա:
2. Կլիմային առնչվող անվտանգային ռիսկերը համատեղ լուծելու նպատակով՝ ընդլայնել շահագրգիռ կողմերի միջև տարածաշրջանային համագործակցությունը:
3. Բարձրացնել հիմնական շահագրգիռ կողմերի շրջանում իրազեկվածությունն ու կարողությունները՝ ուղղված կլիմայի փոփոխության և անվտանգության վերաբերյալ միասնական մոտեցման ձևավորմանը:

Բոլնիսիի քաղաքապետարանը (Վրաստան) և Սարչապետ (Հայաստան) համայնքը Հարավային Կովկասում ծրագրի միջոցառումների՝ Հայաստան-Վրաստան բաղադրիչի ուշադրության կենտրոնում են:

1.2 Ռազմավարության մշակում

Այս ռազմավարությունը հյուսիսային Հայաստանում և հարավային Վրաստանում կլիմային առնչվող անվտանգային ռիսկերը համատեղ լուծելուն ուղղված համագործակցության գաղափարների մի շարք է ներկայացնում: Այս ռազմավարությունը մշակելու համար իրականացվել են հետևյալ միջոցառումները.

1. Ռազմավարությունը նախապես հիմնված է *«Կլիմայի փոփոխությունը և անվտանգությունը Հյուսիսային Հայաստանում և Հարավային Վրաստանում. Համագործակցության*

[3] Ծրագրի մասին լրացուցիչ տեղեկությունների համար տե՛ս: https://www.osce.org/node/521965.

ռազմավարության համատեղ մշակում և հրդեհների ռիսկի նվազեցման ծրագրի իրականացում» **աշխատաժողովի** արդյունքների վրա, որը կազմակերպվել էր ԵԱՀԿ-ի կողմից՝ adelphi-ի և Հրդեհների մոնիտորինգի համաշխարհային կենտրոնի (GFMC) հետ համագործակցությամբ և տեղի էր ունեցել 2023 թ. հոկտեմբերի 24-25-ին՝ Թբիլիսիում: Աշխատաժողովին մասնակցում էին համապատասխան նախարարությունների, համապատասխան քաղաքապետարանների ներկայացուցիչներ, ինչպես նաև տարածաշրջանի և միջազգային գործընկերների ներկայացուցիչներ: Մասնակիցները նշեցին **համագործակցության գերակա թեմաները**, ռիսկերի նվազեցման համատեղ միջոցառումների համար **վեր հանեցին և մշակեցին նախագծերի հայեցակարգերը**՝ դրանք զուգակցելով այլ տեղական, տարածաշրջանային և միջազգային նախաձեռնությունների հետ, և ուսումնասիրեցին, թե ինչպես **ամրապնդել համայնքների միջև համագործակցությունը:** [4] Աշխատաժողովի արդյունքները քննարկելու, վավերացնելու և ավարտելու համար, ԵԱՀԿ-ն և adelphi-ին 2024թ. ապրիլի 9-ին Սարչապետում և 2024 թ. ապրիլի 10-ին Բոլնիսիիում **ՏԻՄ-երի խորհրդակցությունների** ևս մեկ փուլ են անցկացրել: Խորհրդակցություններին մասնակցել են ազգային և տեղական մակարդակի դերակատարները, ներառյալ անտառտնտեսությունը, արտակարգ իրավիճակների ծառայությունները, տեղական հրշեջ փրկարարական ստորաբաժանումները, քաղաքապետարանի ներկայացուցիչներ, ինչպես նաև կանանց և երիտասարդությանը ներկայացնող կազմակերպությունները:

2. Աշխատաժողովը և խորհրդակցությունները բխում էին *"Համագործակցություն հյուսիսային Հայաստանում և հարավային Վրաստանում. Հիրդեհների ռիսկի նվազեցման միջոցով՝ Հարավային Կովկասում կլիմային առնչվող անվտանգության ընդհանուր մարտահրավերների և դիմակայունության բարձրացման **նախնական հետազոտության**",* արդյունքներից, որենք մեծապես հիմնված են շահագրգիռ կողմերի նախորդ՝ առցանց հանդիպումների, հարցումների և հարցազրույցների միջոցով խորհրդակցություններից ստացված գաղափարների վրա: Աշխատաժողովի և խորհրդակցությունների ընթացքում մասնակիցները վավերացրել և կատարելագործել են հետազոտության մեջ նշված համագործակցության ոլորտները:

3. Այդ նախնական հետազոտությանն իր հերթին հիմնված էր **շահագրգիռ կողմերի հետ** 2021թ. անցկացված **խորհրդատվությունների** և *«Հարավային Կովկասի տարածաշրջանային խորհրդակցություններ՝ Հայաստան և Վրաստան: Համագործակցություն հանուն կլիմայի փոփոխության անվտանգային ռիսկերի վերացման»***ԵԱՀԿ- adelphi զեկույցի** վրա, որը, մի շարք միջսահմանային գետերի և անտառային էկոհամակարգերի, ինչպես նաև կարևոր միջսահմանային ենթակառուցվածքային ցանցերի առկայության շնորհիվ, հյուսիսային Հայաստանն ու հարավային Վրաստանը ճանաչեց որպես համագործակցության առաջնահերթ և թեժ կետ:

1.3 Ռազմավարության նպատակը և բովանդակությունը

Այս համատեղ համագործակցության ռազմավարության հիմնական նպատակն է ամրապնդել Բոլնիսիի (Վրաստան) և Սարչապետի (Հայաստան) համայնքների միջև համագործակցությունը՝ կլիմայի փոփոխության հետևանքով լանդշաֆտային հրդեհների և անտառային հրդեհների անվտանգային ռիսկերը լուծելու համար (տես ստորև ներդիրը): Ռազմավարությունը բաղկացած է երեք հիմնական մասից.

Նախ, այն ուրվագծում է **համագործակցության հետևյալ առաջնահերթությունները՝**

[4] Գաղափարների այս հավաքածուից ընտրվեցին ամենահեռանկարայինները և հետագայում մշակվեցին որպես հնարավոր պիլոտային ծրագրի հայեցակարգեր:

- Համայնքային հրդեհների կառավարում և համատեղ ուսուցում,
- Իրազեկվածության բարձրացում՝ ի աջակցություն հրդեհների կանխարգելման, պատրաստվածության և արձագանքման,
- Կառավարության մակարդակով համակարգում.

Այնուհետև այն ներկայացնում է **համայնքապետարանների միջև համագործակցության ամրապնդման** ուղիները:

Երրորդ, չորս համատեղ նախագծերի նախնական հայեցակարգերի տեսքով՝ այն ներառում է **իրականացման ծրագիրը**, որոնցում ներգրավված են երկու համայնքապետարանների շահագրգիռ կողմերը: Դրանք կարող են որպես ելակետ հանդիսանալ ավելի կոնկրետ գործողություններ մշակելու և պիլոտային միջոցառումների իրականացման համար:

Կարևոր է նշել, որ այս ռազմավարության շրջանակներում ներկայացված նախագծային գաղափարները նախատեսված են որպես համագործակցային սխեմա, որը միտված է տարբեր կազմակերպությունների և գործընկերների՝ այդ թվում նաև ԵԱՀԿ-ի շրջանակներից դուրս, ներգրավվածությանը և քննարկումներին: Այս մոտեցումը ընդգծում է բարդ մարտահրավերներին արդյունավետորեն դիմակայելու համար համատեղ ջանքերի կարևորությունն ու ռեսուրսների ու փորձի միավորումը: Սահմանելով ներառական և հարմարվողական մի կառուցվածք, այս նախագծերը խրախուսում են այլ կազմակերպություններին մասնակցել, նպաստել և, հնարավոր է նաև, առաջնորդել իրենց նպատակներին և կարողություններին համահունչ նախաձեռնությունները: Այս ռազմավարության նպատակն է դյուրացնել տարբեր շահագրգիռ կողմերի միջև պատասխանատվությունները կիսելուն միտված համագործակցությունը և համատեղ ջանքերով մեծացնելու դրանց ազդեցությունը:

Սահմանումներ

Հրդեհների մոնիտորինգի համաշխարհային կենտրոնի /GFMC/ կողմից այս հիմնական եզրույթները սահմանվում են հետևյալ կերպ.

Լանդշաֆտային հրդեհ՝ հրդեհ, որը բռնկվում է բնական և մշակված լանդշաֆտների բուսածածկում, օրինակ՝ բնական և տնկված անտառներում, օրգանական տեղանքում (ինչպիսիք են տորֆային տարածքները), թփուտներում, խոտածածկ տարածքներում, արոտավայրերում, գյուղատնտեսական հողերում և մերձքաղաքային տարածքներում՝ անկախ դրա բռնկման աղբյուրներից, վնասներից կամ օգուտներից:

Անտառային հրդեհ՝ բնական, մշակված, արդյունաբերական և բնակելի լանդշաֆտների բուսականության մեջ բռնկված ցանկացած չպլանավորված կամ չվերահսկվող հրդեհ, որը, անկախ բռնկման աղբյուրից, կարող է պահանջել (i) հրդեհաշիջման արձագանք, կամ (ii) այլ գործողություններ՝ ըստ գործակալության քաղաքականության, օրինակ՝ թույլ տալ, որ կրակը ազատորեն այրվի, քանի դեռ այն համապատասխանում է հողերի կառավարման նպատակներին:

Սույն ռազմավարության մեջ «հրդեհ» եզրույթը կիրառվում է ինչպես անտառային հրդեհների, այնպես էլ լանդշաֆտային հրդեհների դեպքում:

Հրդեհի կառավարում՝ այն բոլոր միջոցառումները, որոնք անհրաժեշտ են այրվող բուսական արժեքները հրդեհից պաշտպանելու և հրդեհը՝ հողի կառավարման նպատակների ու խնդիրների իրականացման նպատակով, օգտագործելու համար: Այն ներառում է այնպիսի գործոնների ռազմավարական ինտեգրումը, ինչպիսիք են՝ հրդեհի ռեժիմների մասին իմացությունը, հրդեհի հավանական ազդեցությունը, ռիսկի ենթակա արժեքները, անհրաժեշտ մակարդակում անտառների պահպանությունը, հրդեհների հետ կապված միջոցառումների ծախսերը, և բազմակի կիրառման պլանավորման մեջ սահմանված՝ հակահրդեհային տեխնոլոգիան, որոշումների կայացումը և առօրյա գործողությունները, որոնցով պետք է հասնել ռեսուրսների կառավարման նախանշված նպատակներին:

2 Համագործակցության առաջնահերթությունները

Խորհրդակցական գործընթացների ընթացքում Հայաստանի և Վրաստանի շահագրգիռ կողմերը վեր են հանել հրդեհների կառավարման հետ կապված հետևյալ մարտահրավերները՝ ինչպես երկրների ներսում, այնպես էլ դրանց միջև. (ա) սահմանամերձ տարածքների խիստ տեղանքով և խիտ բուսականության պայմաններում տեղաշարժի համար լավ պատրաստված անձնակազմի, հրդեհաշիջման սարքավորումների, ջրային աղբյուրների և հարակից ենթակառուցվածքների բացակայություն, (բ) բնակչության շրջանում հրդեհների ռիսկերի և ճիշտ վարքագծի վերաբերյալ գիտելիքների և իրազեկվածության ցածր մակարդակ, մասնավորապես, ֆերմերների շրջանում առկա թյուր կարծիքն այն մասին, որ գյուղատնտեսական տարաքծների այրումն օգտակար է մշակաբույսերի աճի և վնասատուների դեմ պայքարի համար, և (գ) երկու երկրների միջև սահմանափակ համակարգված ազգային համագործակցություն, որը պայմանավորված է արձանագրությունների բացակայության, լեզվական խոչընդոտների, համայքապետարանների մակարդակով միջսահմանային հաղորդակցության մեխանիզմների բացակայությամբ և սահմանի հատման բարդ ընթացակարգերով:[5] Սահմանված մարտահրավերների հիման վրա շահագրգիռ կողմերը վեր են հանել այն առաջնահերթ ոլորտները, որտեղ Բոլնիսիի (Վրաստան) և Սարչապետի (Հայաստան) համայնքապետարանների միջև բարելավված համագործակցությունը կօգնի լուծել կլիմայի հետ կապված անվտանգային ռիսկերը, մասնավորապես՝ հրդեհների կառավարման առումով:

2.1 Համայնքային հրդեհների կառավարում և համատեղ ուսուցում

Ինչպես ընդհանուր սահմաններից այն կողմ, այնպես էլ համայնքների միջև հրդեհների կառավարման և ուսուցման հետ կապված մի քանի մարտահրավերներ կան: Երկու համայնքապետարաններն էլ բախվում են հրդեհների կանխարգելման և դրանց արձագանքման նմանատիպ խնդիրների հետ: Դրանց թվում են թերմշակված պլանները և ընթացակարգերը, ինչպես նաև ՏԻՄ-ի մեծ կախվածությունը կենտրոնական կառավարությունից: Բացի այդ, կանխարգելման, պատրաստվածության և արձագանքման համար անհրաժեշտ տեղեկատվությունը, տվյալները և վերլուծությունները, ինչպիսիք են հրդեհի թեժ կետերի լանդշաֆտի և բուսականության քարտեզագրումը՝ բացակայում են կամ թերզմշակված են: Հակահրդեհային բացակների և պաշտպանիչ միջանցքների (նեղից մինչև լայն՝ «մարիչ բացակներ», որտեղ հրդեհի ինտենսիվությունը և տարածումը նվազեցնելու և հրդեհի մարումը հեշտացնելու համար՝ դյուրավառ բուսականությունը հեռացվում է) բացակայությունը գյուղատնտեսական հողերի և անտառային տարածքների միջև և ներսում, նպաստում է հրդեհի արագ տարածմանը: Հիդրանտներով և պոմպերով հագեցած ջրի աղբյուրների սահմանափակ հասանելիությունը, ինչպես նաև սահմանային գոտում ճանապարհային ենթակառուցվածքների և բջջային հեռախոսակապի ծածկույթի բացակայությունը կամ վատ վիճակը խոչընդոտում են հրդեհաշիջման աշխատանքներին: Նշված մարտահրավերներին ավելանում են լավ պատրաստված անձնակազմի, կամավորական համակարգերի, ֆինանսական ռեսուրսների և հրդեհաշիջման տեխնիկական միջոցների բացակայությունը:

Այս մարտահրավերներին համատեղ դիմակայելու համար համագործակցության հնարավորությունները հետևյալն են.

[5] Լրացուցիչ մանրամասների համար տե՛ս ԵԱՀԿ -adelphi 2023, “Համագործակցություն հյուսիսային Հայաստանում և հարավային Վրաստանում. Հիրդեհների ռիսկի նվազեցման միջոցով՝ Հարավային Կովկասում կլիմային առնչվող անվտանգության ընդհանուր մարտահրավերների և դիմակայունության բարձրացման նախնական հետազոտություն”, տես այստեղ՝ https://www.osce.org/files/f/documents/3/0/547820.pdf.

- Համայնքի մակարդակով կանխարգելման և աղետների ռիսկերը նվազեցնելու պատրաստվածության ուժեղացում, օրինակ՝
  - թեժ կետերի և ռիսկերի քարտեզագրման իրականացում [6], արտակարգ իրավիճակների ծառայությունների առկա ջանքերի հիման վրա, վաղ նախազգուշացման ընդհանուր համակարգերի ստեղծում[7] և պատրաստվածության համատեղ ծրագրեր մշակելու համար՝ տեղական և միջսահմանային խորհուրդների ստեղծում: Կենտրոնական կառավարման մարմինները կարող են աջակցել՝ GIS-ի տվյալները և փորձագիտական տվյալները տրամադրելու և միջկառավարական մակարդակով համագործակցությունն ակտիվացնելու միջոցով,
  - հրդեհների կառավարման և արձագանքման կարողությունները գնահատելու և ապագա արտակարգ իրավիճակների համար գործընթացները բարելավելու նպատակով՝ սահմանամերձ շրջաններում հրդեհների համատեղ գնահատումներ իրականացնել՝ հիմնվելով անտառների առկա ազգային գույքագրման վրա՝ միաժամանակ տեղական մակարդակում լրացնելով տվյալների պակասը,
  - հրդեհների կանխարգելման համար բնության վրա հիմնված լուծումների ուսումնասիրություն և ընդլայնում, ինչպիսիք են նախատեսված հրդեհի էկոլոգիապես բարենպաստ և անվտանգ օգտագործումը, վերահսկվող արածեցումը և բուսականության նպատակային մշակումը՝ որպես այրման այլընտրանք (օրինակ՝ օրգանական նյութերի կամ փայտածուխի օգտագործումը հողի բարելավման համար կամ որպես վերականգնվող էներգիայի աղբյուր), ՏԻՄ-երի, գյուղատնտեսության և անտառտնտեսության շահագրգիռ կողմերի հետ հակահրդեհային բացակների և պաշտպանիչ միջանցքների համատեղ մշակումը՝ միաժամանակ տեղեկանալով տարբեր շահագրգիռ կողմերի մտահոգությունների և խնդիրների մասին և գտնել դրանց լուծումները,
  - հրդեհների կանխարգելման, պատրաստվածության և արձագանքման բոլոր թեմաներով աշխատել սահմանամերձ համայնքների սահմանապահների հետ՝ նրանց և արտակարգ իրավիճակների ծառայությունների միջև փոխադարձ իրավական և նյութատեխնիկական գործընթացների մասին տեղեկացվածությունը բարձրացնելու համար,
  - հրդեհի արտակարգ իրավիճակներում արձագանքման շտաբների ստեղծում՝ տեղեկատվությունը մեկ տեղում կենտրոնացնելու և արձագանքումը կազմակերպելու համար: Վրաստանը դա արդեն արել է, և նրանց փորձը կարող է սահմանամերձ շրջաններում ծագած հրդեհների դեպքում միասնական շտաբ ստեղծելու օրինակ հանդիսանալ:

[6] Օրինակ, Կովկասի բնապահպանական հասարակական կազմակերպությունների ցանցը 2011թ.-ին MATRA «Ավելի լավ հասկանալ անտառային հրդեհների տարածական և ժամանակային օրինաչափությունները և երկրում ռիսկային գոտիներ ստեղծել: Վրաստանի ռազմավարական հակահրդեհային պաշտպանության համար պլանավորում» նախագծի համատեքստում հետազոտություն է իրականացրել Վրաստանում GIS-ի Անտառային հրդեհների վտանգի մոդելավորման վերաբերյալ:. Հրդեհի թեժ կետերի և ռիսկերի ապագա քարտեզագրումները կարող են ուսումնասիրել գոյություն ունեցող տվյալների նման գնահատումները, որոնք կարող են թարմացվել և ընդլայնվել Հայաստանում: Մատչելի տվյալների հետ աշխատելը նվազեցնում է ժամանակի և ֆինանսական ռեսուրսների անհրաժեշտությունը՝ բացի նման գնահատումների համար փորձված մեթոդաբանություններ տրամադրելուց: Լրացուցիչ տեղեկությունների համար տե՛ս՝ Irvin T. Feliciano Santiago and Nino Kheladze, "GIS Wildland Fire Hazard Modeling in Georgia" (CENN, 2011).

[7] Կառավարությունները կարող են գնահատել, թե արդյոք այնպիսի նախաձեռնություններ, ինչպիսիք են Համաշխարհային օդերևութաբանական կազմակերպության (WMO) և Միավորված ազգերի կազմակերպության Աղետների ռիսկի նվազեցման գրասենյակի (UNDRR) համատեղ կառավարվող « Early Warnings for All »-ը կարող են օգտագործվել հրդեհների ռիսկի վաղ նախազգուշացում շուրջ տարածաշրջանային համագործակցության ամրապնդման համար: Կարդացեք ավելին այն մասին, թե ինչպես են Հարավային Կովկասի երկրներն արդեն ներգրավված այդ նախաձեռնությունում: https://community.wmo.int/en/news/south-caucasus-and-kazakhstan-unite-safer-tomorrow-advancing-regional-early- նախազգուշացման համակարգեր .

- ՏԻՄ-ի մակարդակով արձագանքման ուժեղացում՝ տարհանման պլաններ կազմելու, տեղական և ազգային մակարդակներում ներգրավված տարբեր շահագրգիռ կողմերի՝ ինչպիսիք են արտակարգ իրավիճակների ծառայությունների, անտառտնտեսության և առողջապահության նախարարությունները և սահմանապահ ծառայությունների համար՝ հստակ դերերով և պարտականություններով՝ արձագանքման հանձնաժողով ստեղծելու միջոցով: Տարհանման ժամանակ հատուկ ուշադրություն պետք է դարձնել բնակչության առավել խոցելի խմբերին, ինչպիսիք են տարեցները և հաշմանդամություն ունեցող անձինք:
- Հրդեհների կառավարման հետ կապված ենթակառուցվածքների որակի և հասանելիության բարելավում, ներառյալ՝
    - սահմանամերձ տարածքներում խիստ տեղանքով և խիտ բուսականությամբ հրդեհի թեժ կետեր մուտք գործելու համար անհրաժեշտ ճանապարհների և ուղիների կառուցում, պահպանում և մաքրում, ներառյալ այն փոսերի և ծառերի կամ ճյուղերի հեռացումը, որոնք կարող են արգելափակել ճանապարհը և խոչընդոտել հրդեհաշիջման աշխատանքներին,
    - սահմանի երկայնքով ջրային ռեսուրսների զարգացում և ընդլայնում, ինչպիսիք են փոքր ջրամբարները և ջրամանները, որոնք հասանելի են ուղղաթիռների և, հնարավորության դեպքում, հիդրանտների և բարձր հզորության պոմպերի համար:
- Հրդեհաշիջման սարքավորումների թարմացման կամ ձեռքբերման համար ներդրումներ: Ամենայն հավանականությամբ յուրաքանչյուր երկրում գործիքները և մեքենաների տեսակը և օգտագործումը տարբեր են, ուստի, հատկապես հրդեհների կառավարման ոլորտում համագործակցության լույսի ներքո, համայնքապետարանները կարող են դասեր քաղել և իրենց լավ փորձը փոխանակել այն մասին, թե ինչպես լավագույնս թարմացնել և մատակարարել այդ սարքավորումները[8]:
- Մարդկային ռեսուրսների համալրում՝ պատասխանատու և իրավասու տեղական մարմինների ղեկավարության ներքո հրշեջների լրացուցիչ հավաքագրման, վերապատրաստման և տեխնիկապես զինման, ինչպես նաև կամավորական համակարգերի բարելավման ու ընդլայնման միջոցով (տես նաև 2.2),
- Տեղական բնակչության շրջանում, ինչպես նաև նրանց հնարավոր մասնակցությամբ՝ հրդեհների ռիսկերի, ինչպես նաև հրդեհների կանխարգելման և կառավարման միջոցառումների մասին քարոզարշավ (տես նաև 2.2),
- Աջակցել ուսուցողական միջոցառումներին և համայնքապետարանների միջև հրդեհների կառավարման վերաբերյալ կարողությունների հզորացմանը և առկա ջանքերի հետ փոխգործակցության ուսումնասիրմանը, օրինակ՝ Հրդեհների մոնիտորինգի համաշխարհային կենտրոնի (GFMC) տարածաշրջանային ներգրավվածության շրջանակներում [9], այդ թվում՝
    - հրդեհների կանխարգելման, պատրաստվածության և արձագանքման, ինչպես նաև արձագանքման արձանագրությունների, սարքավորումների մշակման և տարածաշրջանի լանդշաֆտների քարտեզագրման համար կանոնավոր համատեղ ուսումնական վարժանքների անցկացում՝ երկու կողմերի

[8]Օրինակ, կարելի է ուսումնասիրել Բոլնիսիում գտնվող RMG հանքարդյունաբերական ընկերության հետ համագործակցությունը, որն աշխատում է հրդեհաշիջման համար անհրաժեշտ ծանր տեխնիկայով (օրինակ՝ բեռնատարներով): Լրացուցիչ տեղեկությունների համար տես՝ https://richmetalsgroup.com/en/

[9]GFMC-ն 2004 թվականից ի վեր աջակցում է Հարավային Կովկասում լանդշաֆտային հրդեհների կառավարման կարողությունների հզորացմանը՝ RFMC-ի և Հարավարևելյան Եվրոպայի և Հարավային Կովկասի տարածաշրջանային անտառային հրդեհների ցանցի ստեղծման միջոցով: Լրացուցիչ տեղեկությունների համար տե՛ս՝ https://gfmc.online/globalnetworks/seeurope/SEEurope_1.html

անձնակազմին միմյանց աշխատանքին ծանոթացնելու և համատեղ համակարգման գործընթացները մշակելու համար,

- երկու համայնքների, ինչպես նաև միջսահմանային հրդեհների կառավարման փորձ ունեցող երրորդ երկրների միջև համատեղ ճանաչողական այցերի կազմակերպում,
- հրդեհների կանխարգելման, պատրաստվածության և արձագանքման համատեղ դասընթացներում շահագրգիռ կողմերի լայն շրջանակի ներգրավում, այդ թվում նաև պահպանվող տարածքներում աշխատող անձնակազմի, անտառտնտեսության անձնակազմի, փրկարարական և կամավոր հրշեջ ջոկատների համար,
- հրդեհների կանխարգելման, պատրաստվածության և արձագանքման վերաբերյալ համագործակցությունն ամրապնդելու համար օգտվել առկա նախաձեռնություններից, ինչպիսիք են PPRDEAST3-ի համատեքստում անցկացվող տարածաշրջանային հրդեհաշիջման վարժանքները[10], բայց նաև ավելի լայնորեն՝ աղետների արձագանքման նախաձեռնությունից, ինչպիսիք են inter-agency simulation exercise on humanitarian relief and disaster preparedness և երկրաշարժերի դեպքում համատեղ վարժանքները:

Իրականացման ծրագրում տեսեք «Համայնքային հրդեհների կառավարումը՝ հանուն անվտանգ միջավայրի» և «Սահմանամերձ տարածքներում հրդեհների կանխարգելման և արձագանքման ենթակառուցվածքների կառուցում» նախագծի համապատասխան հայեցակարգերը (տես 4.1 և 4.2):

2.2 Իրազեկվածության բարձրացում՝ ի աջակցություն հրդեհների կանխարգելման, պատրաստվածության և արձագանքման

Ինչպես հաստատվել է շահագրգիռ կողմերի խորհրդակցությունների ժամանակ, Հարավային Կովկասում անտառային հրդեհների մեծ մասը պայմանավորված է մարդու գործողություններով կամ անփութությամբ: Սա հաճախ պայմանավորված է հրդեհի ռիսկերի և վտանգների, կանխարգելիչ միջոցառումների և հրդեհի դեպքում ճիշտ վարքագծի վերաբերյալ բնակչության տարբեր խմբերի և զբոսաշրջիկների շրջանում սահմանափակ գիտելիքներով և տեղեկացվածությամբ: Բացի դյուրավառ թափոններից կամ խարույկներից ծագող հրդեհի վտանգից, ֆերմերների շրջանում մի թյուր կարծիք կա, որ գյուղատնտեսական տարածքների այրումը օգտակար է մշակաբույսերի աճի և վնասատուների դեմ պայքարի համար, ինչն այս տարածաշրջանում տարածված գործելակերպ է: Հետևաբար, երկու համայնքապետարանների համար տեղի բնակչության և զբոսաշրջիկների շրջանում հրդեհների կառավարման վերաբերյալ իրազեկվածության բարձրացումն առաջնահերթություն է:

Այս մարտահրավերներին համատեղ դիմակայելու համար համագործակցության հնարավորությունները հետևյալն են.

[10] ԵՄ կողմից ֆինանսավորվող «Արևելյան գործընկերության երկրներում բնական և տեխնածին աղետների կանխարգելում, պատրաստվածություն և արձագանքում – փուլ 3 (PPRD East 3)»: Նախաձեռնությունը մեկնարկել է 2010 թվականին՝ նպատակ ունենալով հզորացնել ճգնաժամերի ռիսկի կառավարումը Հայաստանում, Ադրբեջանում, Վրաստանում, Մոլդովայում և Ուկրաինայում և խթանել տարածաշրջանային համագործակցությունը ԵՄ Քաղաքացիական պաշտպանության մեխանիզմի հետ: Լրացուցիչ տեղեկությունների համար տես՝ https://www.pprdeast3.eu/

- Գիտելիքների փոխանակում և բնակչության շրջանում հրդեհների և դրանք կանխելու համար ձեռնարկվող միջոցների մասին իրազեկվածության բարձրացում[11]՝ հիմնվելով իրազեկվածության բարձրացմանն ուղղված ջանքերի վրա [12], այդ թվում՝
    - Բազմալեզու տեղեկատվական նյութերի պատրաստում, ինչպիսիք են գրքույկները, պաստառները, ցուցանակները և տեղեկատվական վահանակները և տեղական համայնքներում և զբոսաշրջային վայրերում դրանց տարածում,
    - Դպրոցներում, ձեռնարկություններում, տեղական ինքնակառավարման մարմիններում, ինչպես նաև երիտասարդական ճամբարներում երկու երկրների մասնակիցների հետ կրթական միջոցառումների անցկացում, ինչպիսիք են խաղերը կամ վարժանքները,
    - Սոցիալական տարբեր խմբերին, օրինակ՝ ֆերմերներին, տեղական համայնքներին և երիտասարդությանն ուղղված հեռուստատեսային և սոցիալական ցանցերում քարոզարշավների անցկացում,
    - Երիտասարդության ներգրավումը տեղեկատվական քարոզարշավներում,
    - Տեղեկացնել ֆերմերներին գյուղատնտեսական թափոնների օգտահանման մեթոդների մասին, որոնք ավելի օգտակար են, քան դրանց այրելը: Ցանկացած այլընտրանք պետք է լինի կենսունակ և, հետևաբար, կախված լինի տեղում հասանելի տարբերակներից: Այդ գործելակերպի ընդունումը մեծացնելու համար՝ դրանք պետք է իդեալականորեն շոշափելի համաօգուտներ ստեղծեն ֆերմերների համար, օրինակ՝ թափոնները որպես կենսազանգված վաճառելու հնարավորություն՝ էներգիայի կամ պլաստիկի արտադրության համար, կամ քայքայված հողը վերականգնելու համար պարարտանյութի արտադրություն,
    - Պատահական կամ կանխամտածված հրդեհների բռնկման գործող կանոնակարգերի և կիրարկման մեխանիզմների՝ ինչպիսիք են տուգանքները և քրեական հետապնդումը, վերաբերյալ իրազեկվածության բարձրացում,
    - Օգտագործել առկա տեղական տեղեկատվական հարթակներն[13] ու քարոզարշավները,[14] որոնք կարող են օրակարգ մտցնել հրդեհների կառավարման թեմաները, մասնավորապես՝ ներգրավելով ագրոգիտասփյուռի կենտրոնները[15];
- Հրդեհային անվտանգության կանոնների և օրենքների կիրարկման բարելավում:

---

[11] Վայրի բնության և մշակութային արժեքների պահպանման հիմնադրամը (FPWC) կարող է այս կապակցությամբ կիսվելու դասեր ունենալ: FPWC-ն 2020 թվականից ի վեր Կովկասում վայրի բնության պահպանվող տարածքում և շրջակայքում իրականացնում է անտառային հրդեհների կանխարգելման, կարողությունների զարգացման և հանրային իրազեկման քարոզարշավներ և միջոցառումներ: Լրացուցիչ տեղեկությունների համար տե՛ս՝ https://fpwc.org/contents/newsPress/representatives-of-the-us-forest-service-visited-the-caucasus-wildlife-refuge

[12] Օրինակ, Անտառների Ազգային Գործակալությունը (NFA) ծրագրում է նմանատիպ իրազեկման քարոզարշավներ Վրաստանում: Սիներգիաներ ստեղծելու համար նախատեսվող քարոզարշավները պետք է համապատասխանեցվեն առկա իրազեկման միջոցառումներին, դրանց ուղերձներին և մոտեցումներին:

[13] Վրաստանի շրջակա միջավայրի պահպանության և գյուղատնտեսության նախարարության շրջանակներում, օրինակ, Բնապահպանական տեղեկատվության և կրթական կենտրոնին հանձնարարված է անտառների հետ կապված տեղեկությունների տարածումը, որը ներառում է անտառային հրդեհների վերաբերյալ իրազեկման բարձրացումը և հակազդեցության միջոցների կարևորությունը: Բացի այդ, Արտակարգ իրավիճակների կառավարման ծառայությունը և Վրաստանի ներքին գործերի նախարարությունը երեխաների համար տեղեկատվական արշավ են իրականացնում հրդեհների կառավարման, կանխարգելման և պատրաստվածության վերաբերյալ:

[14] Օրինակ, Ներքին գործերի նախարարության «Ընկերացիր ոստիկանության հետ» Վրաստանի իրազեկման արշավը հնարավորություն է տալիս հրդեհների կառավարմանն առնչվող թեմաների վերաբերյալ նյութեր ներառել և գիտելիքներ տարածել: Լրացուցիչ տեղեկությունների համար տե՛ս՝ https://police.ge/en/shinagan-saqmeta-saministrom-qalaq-batumidan-sainformatsio-shemetsnebiti%C2%A0%C2%A0kampania-/15455

[15] Վրաստանի շրջակա միջավայրի պահպանության և գյուղատնտեսության նախարարությունում գործում են մի քանի գյուղատնտեսական գիտասփյուռ կենտրոններ, որոնք նախատեսված են տեղական ֆերմերներին գյուղատնտեսական հողերի կայուն օգտագործման համար անհրաժեշտ գիտելիքներ և տեղեկատվություն տրամադրելու համար:.

- Երիտասարդների մոտիվացիան բարձրացնելուն ուղղված միջոցառումների իրականացում՝ հրդեհների մոնիտորինգի իրականացման գործում և կարողությունների բացերը լրացնելու համար նրանց ներգրավելով կամավոր հրշեջ ջոկատներում, ինչպիսիք են՝
    - Հրդեհների ռիսկերի և հրդեհների կառավարման գործում երիտասարդների ակտիվ դերի մասին քարոզչական արշավներ դպրոցներում, համալսարաններում և սոցիալական ցանցերում,
    - Գրավիչ միջոցառումների, օրինակ՝ մրցույթների միջոցով՝ հավաքագրման խթանում: Հայաստանն ունեցել է երիտասարդ փրկարարների՝ ինչպես աղջիկների, այնպես էլ տղաների միջև մրցույթներ անցկացնելու դրական փորձ, որոնք ձգտում էին բարելավել այնպիսի հմտությունները, ինչպիսիք են առաջին օգնությունը, ֆիզիկական պատրաստվածությունը և հրդեհաշիջումը,
    - Ազգային կառավարությունների հետ կապ հաստատելու միջոցով՝ երիտասարդների ներգրավման համար լրացուցիչ խրախուսանքի սխեմաներ առաջարկել, օրինակ՝ վկայականներ, կրթաթոշակներ կամ կարիերայի առաջընթացի հնարավորություններ:
- Խրախուսել և խթանել կանանց ներգրավվածությունը հրդեհների կառավարման միջոցառումներում, ինչպիսիք են կանխարգելիչ և արձագանքման միջոցառումները, իրազեկման քարոզարշավները և համակարգող հանձնաժողովները՝ միաժամանակ հասկանալով և հաշվի առնելով համայնքներում ապրող կանանց առաջ կանգնած տարբեր իրողությունները.

Իրականացման ծրագրում տեսեք “Հրդեհների ռիսկերի մասին իրազեկվածության խթանում, և կանխարգելման ու արձագանքման կարողությունների հզորացում” նախագծի համապատասխան հայեցակարգը (տես 4.3):

2.3 Կառավարության մակարդակով համակարգում

Հայաստանի և Վրաստանի միջև ազգային մակարդակով հրդեհների կառավարման ոլորտում համագործակցությունն արդեն գործում է, որի մասին են վկայում 2017 և 2022 թվականներին Բորժոմիի հովտում խոշոր հրդեհների դեմ պայքարի համատեղ ջանքերը[16]: Այնուամենայնիվ, համագործակցության նման դեպքերը հիմնականում ոչ ֆորմալ են, այլ ոչ թե համակարգված: Կառավարության տարբեր մակարդակներում՝ երկրների ներսում և դրանց միջև արձանագրությունների և հաղորդակցության մեխանիզմների բերելավումը, ինչպես նաև լեզվական խոչընդոտների նվազեցումը կարող է օժանդակել համագործակցության ավելի համակարգված մոտեցմանը: Ավելին, ազգային անվտանգության ծառայություններից թույլտվություն պահանջող սահմանային հատման բարդ ընթացակարգերն արտակարգ իրավիճակների դեպքում խլում են արագ արձագանքման համար այդքան արժեքավոր ժամանակը:

Այս մարտահրավերներին համատեղ դիմակայելու համար համագործակցության հնարավորությունները հետևյալն են.

- Հիմնվելով Հայաստանի և Վրաստանի սահմանամերձ շրջանների տեղական մարմինների միջև առկա միջսահմանային համագործակցության վրա՝

[16] Տես՝ https://georgianjournal.ge/society/33727-day-four-fire-stops-spreading-in-borjomi-gorge.html and https://www.1lurer.am/en/2022/08/25/The-Georgian-Interior-Minister-thanks-Armenia-for-offering-help-in-the-fight-against-forest-fires/782980..

համայնքապետարանների մակարդակով հրդեհների համատեղ կառավարման համար հաղորդակցության և համակարգման մեխանիզմների ընդլայնում կամ նորի ստեղծում[17]:

- Երկրների, ինչպես նաև համայնքների միջև լեզվական խոչընդոտների մեղմում, օրինակ՝ թիմերի անդամների շրջանում լեզվական հմտություններ ունեցողների վերհանում և ժամանակակից թարգմանչական ծրագրերի կիրառում:
- Հրդեհների կառավարման գործում համագործակցության միասնական ռազմավարության մշակում, որը հիմնված կլիմայի փոխադարձ վստահության և երկրների ներսում և դրանց միջև հստակ դերերի ու պարտականությունների մասին պայմանավորվածությունների վրա և փորձարկված կլիմայի համատեղ վարժանքների և մոդելավորման միջոցով (տես նաև 2.1), ինչպես նաև կանխարգելման գործառույթներին միտված՝ տեղեկատվության փոխանակման մեխանիզմեր: [18]
- Գիտելիքների և տվյալների համատեղ՝ կենտրոնական շտեմարանի ստեղծում հրդեհների ռիսկերի և այլ համապատասխան տեղեկատվության վերաբերյալ, ինչպիսիք են՝ սարքավորումների տեսակները և երկրներում դրանց առկայությունը, լանդշաֆտային մանրամասն քարտեզները, ներառյալ՝ ճանապարհները և ջրային ռեսուրսները, շահագրգիռ կողմերի ցուցակն ըստ նրանց դերերի և պարտականությունների:
- Միջսահմանային համագործակցության գործընթացներում տեղական արտակարգ իրավիճակների ծառայությունների և սահմանապահ ծառայությունների միավորում, օրինակ՝ փոխադարձ ճանաչողական այցեր միջոցով, որը կապահովեր սահմանապահների տեղեկացվածությունը արտակարգ իրավիճակների դեպքում սահմանային անցակետերի հատման հետ կապված պլանների, ինչպես նաև նյութատեխնիկական ասպեկտների, արձագանքմանը մասնակցող կարևոր դերակատարների և այլնի մասին: Սա պետք է երաշխավորի, որ հրդեհների կառավարման և արձագանքման անձնակազմը չկանգնեցվի սահմաններին կամ դիտվի որպես ապօրինի սահմանահատող, ինչը կարող է հետաձգել արձագանքման միջոցառումները և ծանրացնել հրդեհի հասցրած վնասը:

Իրականացման ծրագրում տեսեք “Հրդեհների կառավարման միջկառավարական համակարգման ճանապարհային քարտեզների մշակում” նախագծի համապատասխան հայեցակարգը (տես նաև 4.4):

[17] Եվրոպայի խորհուրդը ձգտում է ընդլայնել միջսահմանային համագործակցությունը և հարաբերությունները կառուցել ընդհանուր սկզբունքների և ժառանգության հիման վրա: Այս նպատակից ելնելով՝ «Լավ կառավարման փորձագիտական կենտրոնը» նպաստում է համատեղ ինտերակտիվ վերապատրաստման դասընթացներին և համագործակցության մասին փոխըմբռնման հուշագրի մշակմանը՝ որպես իր «Ժողովրդավարական զարգացում, ապակենտրոնացում և լավ կառավարում Հայաստանում» ծրագրի մաս: Լրացուցիչ տեղեկությունների համար տե՛ս՝ https://www.coe.int/en/web/good-governance/-/armenia-georgia-cross-border-cooperation-a-promising-star.

[18] Միավորված ազգերի կազմակերպության Կայուն զարգացման համագործակցության շրջանակը Հայաստանի համար 2021–2025 թթ.-ը կարող է ծառայել որպես մոդել, թե ինչպես կարող է կառուցվել Հայաստանի և Վրաստանի միջև համատեղ ռազմավարությունը՝ նախանշելով այնպիսի հիմնական կետեր, ինչպիսիք են առաջնահերթությունների սահմանումը, «փոփոխության տեսության» մշակումը և ռիսկային խմբերի վրա կենտրոնանալու անհրաժեշտությունը: Լրացուցիչ տեղեկությունների համար տե՛ս: https://unsdg.un.org/sites/default/files/2021-10/UN-Armenia-Cooperation-Framework-2021-2025.pdf

3 Շահագրգիռ կողմերի խմբերի միջև համագործակցության ձևաչափերի բարելավում

Ի լրումն համագործակցության վերը նշված ոլորտների, խորհրդակցությունների գործընթացին մասնակից շահագրգիռ կողմերը՝ երկու երկրների և համայնքապետարանների մակարդակով հրդեհների կառավարման ոլորտում համագործակցությունը խթանելու համար մի շարք ուղիներ են նախանշել: Ստորև ներկայացված առաջարկությունների նպատակն է որպես ուղեցույց ծառայել շահագրգիռ կողմերի միջև ավելի կոնկրետ համագործակցային գործողություններ մշակելու համար:

Ուղղակի հաղորդակցության բարելավում և բարիդրացիական հարաբերությունների պահպանում

- Երկու երկրների համապատասխան շահագրգիռ կողմերի միջև կանոնավոր հաղորդակցման մեխանիզմների ստեղծում, օրինակ՝ WhatsApp խումբ: Առաջարկվում է հաշվի առնել հետևյալն ասպեկտները.
  - Հրդեհների կառավարման համար Հայաստանի և Վրաստանի պատասխանատու նախարարությունները պետք է որոշեն, թե որ շահագրգիռ կողմերին ընդգրկեն այդ կապուղում և ինչ նպատակով պետք է այն օգտագործվի (օրինակ՝ միայն արտակարգ իրավիճակների կամ նաև տեղեկատվության փոխանակման համար),
  - Իդեալական պայմաններում այդ հաղորդակցման կապուղիներում պետք է ներառվեն աղետների ռիսկի արձագանքման, արտակարգ իրավիճակների ծառայությունների, սահմանապահ ծառայությունների և անտառտնտեսության շահագրգիռ կողմերը, ինչպես նաև համայնքների ղեկավարները,
  - Երկու կողմերն էլ պետք է ընդհանուր լեզվի շուրջ (եթե այդպիսին կա) պայմանավորվածության գան կամ լեզվական խոչընդոտները հաղթահարելու համար օգտագվեն թարգմանչական անվճար ծրագրերից,
  - Այդ կապուղին/ները կառավարելու և վերահսկելու համար մեկ կամ մի քանի անձանց նշանակել, որոնք նաև կապահովեն օգտատերերի ցանկի թարմացումը և կվերահսկեն կապուղու/ների պատշաճ կերպով օգտագործվումը,
  - Պետք է հատուկ իրավիճակների համար արձանագրություն մշակվի, ինչպիսիք են կարևոր կադրերի կամ կառավարության փոփոխությունների դեպքում, օրինակ՝ ընտրություններից հետո,
  - Ներքին հաղորդակցության որոշ նպատակների համար Վրաստանը հաջողությամբ օգտագործում է WhatsApp-ը և կարող է իր լավագույն փորձը կիսել և հնարավորինս ընդլայնել իր արդեն գործող համակարգերը՝ ներառելով հայկական կողմի շահակիցներին:
- Ռիսկերի գնահատման, տեղեկատվության փոխանակման, քաղաքականության մշակման և թարմացման անհրաժեշտությունը ուսումնասիրելու, համատեղ ռազմավարությունների մշակման և այլն նպատակներով պետական համապատասխան մարմինների միջև կանոնավոր հանդիպումների միջոցով՝ ինստիտուցիոնալ մակարդակով անմիջական կապի հաստատում: Նման փոխանակումները կարող են հիմնված լինել կառավարությունների միջև փոխըմբռնման հուշագրի (Հուշագրի) վրա, որը կսահմանի այդ համագործակցության շրջանակները: Այս կանոնավոր փոխհարաբերությունները՝ ներառյալ նյութատեխնիկական հարցերը և փաստաթղթերը, կազմակերպչական աջակցություն կարիք ունեն, որի համար կառավարությունները պետք է մտածեն նոր և այդ նպատակի համար նշանակված կադրեր ներգրավելու ուղղությամբ, կամ մտածեն, թե արդյոք կազմակերպչական խնդիրները կարող են բաշխվել համապատասխան պետական մարմինները ներկայացնող շահագրգիռ կողմերի միջև:
- Գործող ազգային արձագանքման պլանների գնահատում, ներառյալ՝ արտակարգ իրավիճակների տարբեր սցենարների համար գործակալությունների և ենթազգային մակարդակների միջև կապի արձանագրությունները, և ուսումնասիրել, թե արդյոք և ինչպես կարող են այդ պլանները

օգտագործվել միջսահմանային մակարդակում հրդեհների կառավարման և արձագանքման համար:

Ներդրումներ դասընթացների, և վստահության ձևավորման մեջ

- Երկու երկրներից և երկու երկրներում շահագրգիռ կողմերի հետ համատեղ վարժանքների, աշխատաժողովների և ճանաչողական այցերի իրականացում: Այս համատեղ միջոցառումները կարող են տարբեր ձևաչափեր ունենալ և ծառայել տարբեր նպատակների.
  - *Սեմինարները* ազգային և տեղական մակարդակի ներկայացուցիչներին հնարավորություն են տալիս ուրվագծել իրենց ընդհանուր նպատակներն ու ծրագրերը, համաձայնեցնել դասընթացների մեթոդաբանությունը, հրդեհաշիջման մեթոդները, և կարողությունների զարգացման և իրազեկման/հաղորդակցման միջոցառումների իրականացման համար՝ որոշել շահագրգիռ կողմերին,
  - սարքավորումների և փորձի հետ փոխադարձ ծանոթության, գործողությունների պլանների մշակման, վարժանքների և մոդելավորման և այլնի միջոցով՝ *դասընթացները* ծառայում են պատրաստվածության մակարդակի բարձրացմանը,
  - *Ճանաչողական այցերը* թույլ են տալիս շահագրգիռ կողմերին ծանոթանալ միջսահմանային լանդշաֆտներին, բուսականությանը, ջրային մարմիններին, հրդեհի ռիսկային գոտիներին, ինչպես նաև հանդիպել համայնքի անդամներին և բոլոր կողմերի միջև վստահություն ձևավորել:

Կարողությունների հզորացման՝ ներառյալ կամավորների և յուրաքանչյուր միջոցառման համար անհրաժեշտ գիտելիքներով և փորձով օժտված դասախոսների/մարզիչների հավաքագրման նպատակով միջոցառումների կազմակերպման համար մի աշխատանքային խումբ ստեղծել: Այդ աշխատանքային խումբը կարող է կազմվել կառավարությունների անդամների կողմից և նրանց հետ, և վերապատրաստման ծրագրեր մշակելու և համապատասխան նախարարությունների հետ խորհրդակցելու համար՝ ներգրավելով գիտաուսումնական ոլորտի մասնագետներին: Դրա համար անհրաժեշ է նախնական պլանավորում կատարել և համապատասխան նախարարությունների հետ կանոնավոր շփումներ ունենալ: Աշխատանքային խումբը պետք է նաև պատասխանատու լինի ինչպես վրացերեն, այնպես էլ հայերեն լեզուներով ուսումնական նյութերի մշակման համար՝ իդեալական պայմաններում հիմք ընդունելով արդեն գոյություն ունեցող նյութերը: Օրինակ, GFMC-ն նյութերի լայն ցանկ է տրամադրում, ներառյալ Հարավային Կովկասին հատուկ և տարածաշրջանային լեզուներով: Նյութերը ներառում են նաև այնպիսի թեմաներ, ինչպիսիք են կանանց և երիտասարդության ներգրավվածությունը:[19]

[19]Մի քանի կոնկրետ օրինակներից են՝ Վրաստանի Շիկարի հովտում հրդեհների կառավարման հայեցակարգի հիմնավորումը և առաջարկը և հրդեհաշիջման նպատակով գյուղատնտեսական մեքենաների փոխակերպման ձեռնարկը : Համայնքների կողմից հրդեհների կառավարման GFMC-ի ենթաէջն առաջարկում է գենդերային, երիտասարդության, բնիկ և կրոնական համայնքների, զբոսաշրջության, միգրանտների/փախստականների և շատ ավելի վերաբերյալ նյութեր: EuroFire https://gfmc.online/eurofire/index-11.htmlմիջազգային https://gfmc.online/eurofire/index-11.htmlհրդեհային կառավարման իրավասության ստանդարտները և ուսումնական նյութերը նաև բազմալեզու առցանց ուսուցման ռեսուրսներ է առաջարկում:

4 Իրականացման ծրագիր

Այս ռազմավարության հիմնական նպատակն է ամրապնդել Բոլնիսի (Վրաստան) և Սարչապետի (Հայաստան) համայնքապետարանների միջև՝ կլիմային առնչվող անվտանգային ռիսկերը լուծելուն միտված համագործակցությունը: Այս նպատակին նպաստում է ռազմավարության իրականացման ծրագիրը, որն ընդգրկում է **երկու համայնքների շահագրգիռ կողմերի մասնակցությամբ՝ չորս համատեղ նախնական նախագծերի հայեցակարգերը:** Այս ծրագրային հայեցակարգերը ի հայտ են եկել 2023թ. հոկտեմբերին Թբիլիսիում կայացած ԵԱՀԿ- adelphi-ի աշխատաժողովում և Բոլնիսիում ու Սարչապետում 2024թ. ապլիլին տեղի ունեցած հետագա խորհրդակցությունների արդյունքում, որոնց ընթացքում մասնակիցներն օգտագործել են համագործակցության համար վերհանված առաջնահերթությունները (տես բաժին 3) որպես հիմք՝ ռիսկերի նվազեցման համատեղ միջոցառումների նախագծերի ուրվագծերը սահմանելու համար:

Այս բաժնում յուրաքանչյուր ծրագրի գաղափարը կառուցված է հետևյալ կերպ. (ա)աշխատանքային վերնագիր, (բ) ակնկալվող արդյունքներ, (գ) հիմնական միջոցառումներ, (դ) թիրախային խմբեր, (ե) համագործակցության նախատեսվող օգուտները, ներառյալ այն, թե ինչպես կարող է նման համագործակցությունն օգնել լուծելու կլիմային առնչվող անվտանգային ռիսկերը, և (զ) կանանց և երիտասարդության ընդգրկմանը վերաբերող նկատառումներ: Դրանց նկարագրությունները կատարվել են ընդհանրական մակարդակով, քանի որ դրանք նախատեսված են որպես **մեկնարկային նախագծերի ավելի մանրամասն հայեցակարգեր,** որոնք մշակվելու են երկկողմ, տարածաշրջանային և միջազգային դոնորների և կազմակերպությունների համար, և որոնք կսահմանեն, թե ինչպես պետք է ֆինանսավորվեն և իրականացվեն այդ նախագծերը: Բացի այդ, յուրաքանչյուր նախագծի հայեցակարգում սահմանվում են դրանց համապատասխան ժամկետները և ծախսերը և ներգրավվելիք հիմնական ոլորտները, որոնց մանրամասները, ելնելով դոնորների շահերից և ռեսուրսների առկայությունից, կարող են հետագայում լրամշակվել և հարմարեցվել: .

Ծրագրի հայեցակարգի համառոտ ակնարկ.

1. Համայնքային հրդեհների կառավարումը՝ հանուն անվտանգ միջավայրի

   (Համայնքային հրդեհների կառավարում և համատեղ ուսուցում)

2. Սահմանամերձ տարածքներում հրդեհների կանխարգելման և արձագանքման ենթակառուցվածքների կառուցում

   (Համայնքային հրդեհների կառավարում և համատեղ ուսուցում)

3. Հրդեհների ռիսկերի մասին իրազեկվածության խթանում, և կանխարգելման ու արձագանքման կարողությունների հզորացում

   (Իրազեկվածության բարձրացում՝ ի աջակցություն հրդեհների կանխարգելման, պատրաստվածության և արձագանքման)

4. Հրդեհների կառավարման միջկառավարական համակարգման ճանապարհային քարտեզների մշակում

   (Կառավարության մակարդակով համակարգում)

4.1 Նախագիծ. Համայնքային հրդեհների կառավարումը՝ հանուն անվտանգ միջավայրի

հրդեհների կառավարում | լանշաֆների քարտեզագրում | համայնքահեն լուծումներ | հաղորդակց-ություն | կարողությունների հզարացում

Ակնկալվող արդյունքներ.

1. Տեղական հակահրդեհային հանձնաժողովների միջոցով սահմանների միջև ուղիղ կապը բարելավել է:
2. Հրդեհին արձագանքողները ծանոթ են անդրսահմանային հրդեհավտանգ գոտիների լանդշաֆտներին և առկա ռեսուրսներին:
3. Երկու երկրներում և համայնքներում հրդեհին արձագանքողները ավելի պատրաստված են արտակարգ իրավիճակներում համագործակցելու համար:
4. Ավելացել է լավ պատրաստված և հանդերձանքով ապահովված կամավոր հրշեջ ջոկատների քանակը:

Հիմնական միջոցառումներ.

Կարճա-ժամկետ

- Հրդեհներին արձագանքող շահագրգիռ կողմերից և երկու համայնքապետարաններից և այլ իրավասու և մոտիվացված մարմիններից/անհատներից կազմված հանձնաժողովի ստեղծում՝ ապահովելով գենդերային հավասարակշռությունը: Հանձնաժողովի լիազորությունները, գործառութը և բյուջեն սահմանվելու է դրա ստեղծման ընթացքում: Նրա հիմնական խնդիրներն են համատեղ պատրաստվածության պլանների մշակումը և համապատասխան տեղական շահագրգիռ կողմերի միջև ուղիղ կապուղիների ստեղծումն ու վարումը: Հանձնաժողովը կանոնավոր կերպով նիստեր է գումարելու և իր որոշումները/արդյունքները հաղորդելու է իրեն ներկայացնող ստորաբաժանումներին և լայն հանրությանը՝ ի գիտություն և ի կատարում:
    - Համատեղ պատրաստվածության պլանների համար հանձնաժողովը պետք է որոշի հրդեհների կանխարգելման և արձագանքման գործում յուրաքանչյուր շահագրգիռ կողմի դերերը, կարողությունները և ռեսուրսները: Հիմնվելով գոյություն ունեցող ազգային կառույցների և այդ ուղղությամբ ջանքերի վրա, նրանք պետք է արտակարգ իրավիճակների համար հստակ ճանապարհային քարտեզ մշակեն, ներառյալ հեռավոր գյուղերի, տարեցների և հաշմանդամություն ունեցող անձանց տարհանման պլանները՝ *(փոքր ծախսեր),*
    - Հաղորդակցման կապուղու համար հանձնաժողովը պետք է համաձայնոցնի ալիքի տեսակը (օրինակ՝ WhatsApp խմբեր), դրանում ներառված շահագրգիռ կողմերին, օգտագործման դեպքերը (օրինակ՝ միայն արտակարգ իրավիճակների և/կամ տեղեկատվության փոխանակման համար) և օգտատերերի արձանագրությունների վերաբերյալ (օրինակ՝ ինչպես փախանակել նկարները, կոորդինատները և այլն): Անհրաժեշտ կլինի լեզվական խոչընդոտների հաղթահարման համակարգ ունենալ, օրինակ՝ թարգմանության ինքնաշխատ ծրագրակազմ: Հնարավոր է նաև կապի լրացուցիչ սարքավորումներ կարիք առաջանա, ինչպիսիք են հանրային և արբանյակային հեռախոսները կամ walkie-talkies, հատկապես բջջային անհուսալի ազդանշանի դեպքում *(փոքր- միջին ծախսեր):*

միջնաժամկետ

- Արձագանքման ժամանակը նվազեցնելու նպատակով՝ համայնքապետարաններում և սահմանամերձ շրջաններում հրդեհավտանգ գոտիների լանդշաֆտների, ջրային մարմինների և բուսականության քարտեզագրում, ինչպես նաև փախադարձ ճանաչողական այցերի կազմակերպում, որը կօգնի հրդեհին արձագանքողներին լավ ծանոթանալ տեղանքին *(միջին ծախսեր),*
- Հրդեհների կառավարման ոլորտում միջսահմանային համագործակցության ամրապնդման համար մուտքի կետերը բացահայտելու համար՝ տեղական, ազգային և տարածաշրջանային մակարդակներում հրդեհների կառավարման և աղետների ռիսկի արձագանքման վերաբերյալ առկա դասընթացների և վարժանքների գնահատում *(փոքր ծախսեր),*

երկարաժամկետ

- Հրդեհների կանխարգելման և արձագանքման գործում ներգրավված շահագրգիռ կողմերի լայն շրջանակի, այդ թվում կանաչապատման և անտառտնտեսության մարմինների, փրկարարական ծառայությունների և կամավոր հրշեջ ջոկատների հետ կանոնավոր համատեղ վարժանքների և վերապատրաստման դասընթացների անցկացում: Թեմաները կարող են լինել հետևյալը՝ անձագանքման արձանագրություններ, սարքավորումների հետ վարվելակերպ, տարածաշրջանի լանդշաֆտներ, որը կօգնի երկու կողմերի անձնակազմին ծանոթանալ միմյանց աշխատանքին և համատեղ համակարգման գործընթացներ մշակել *(միջին ծախսեր),*
- Երիտասարդության համար հրշեջ կամավորականների հավաքագրում և մարզում՝ առաջարկելով խրախուսանքի շոշափելի միջոցներ, ինչպիսիք են վկայականները, կրթաթոշակները և մասնագիտական բնութագրերը, ինչպես նաև նպաստող միջավայրի ստեղծումը, օրինակ՝ մրցույթների և շքերթների միջոցով: Անվտանգության նպատակներով շատ կարևոր է, որ կամավորները վերապատրաստվեն նույն չափանիշներով, ինչ սովորական հրշեջները, ներառյալ կանխարգելման և արձագանքման արձանագրությունները, ինչպես նաև այն լանդշաֆտի իմացությունը, որտեղ նրանք գործում են: Ուսումնական նյութերը պետք է հասանելի լինեն երկու լեզուներով *(միջին-մեծ ծախսեր):*

Թիրախային խմբեր

Թիրախային խմբերում ներառված են հրշեջները, կանաչապատման և անտառտնտեսության անձնակազմը, սահմանապահները, քաղաքային պաշտոնյաները, իրավապահ մարմինները, ինչպիսիք են տեղական տեսչություններն ու ոստիկանությունը, համայնքի անդամները և կամավորներ:

Համագործակցություն

Այս նախագիծը կբարելավի սահմանի երկու կողմերում տեղական շահագրգիռ կողմերի միջև համագործակցությունը՝ հաստատելով կանոնավոր շփումներ և մեծացնելով գիտելիքների փոխանակումը և համատեղ գործողությունները: Համատեղ խնդիրների վրա կենտրոնացումը կարևոր լծակ է համագործակցության համար, քանի որ այն ընդգծում է համատեղ լուծումների կարևորությունն ու և դրանց հաջողության համար անհրաժեշտ շարունակական համագործակցությունը:

Կանայք և երիտասարդությունը

Այս նախագիծն ակնկալում է նախատեսվող հանձնաժողովի և հրդեհների կառավարման աշխատանքներում՝ հատկապես հեռավոր շրջաններում և գյուղերում, կանանց առանցքային դերակատարումը: Այսինք, նրաք կարող են ներգրավվել դպրոցներում կանխարգելման իրազեկման իրականացման, կամավորների հավաքագրմանն աջակցելու աշխատանքներում, այդ թվում՝ դպրոցներում խրախուսելով ապագա կամավորությունը և/կամ նրանց ներգրավելով որպես կամավոր հրշեջներ: Համայնքների արձագանքման կարողությունները խթանելու համար, երիտասարդների ներգրավվածությունը որպես

կամավորներ՝ ծրագրի էական տարրն է, միաժամանակ կարիերայի և զարգացման հնարավորություններ առաջարկելով համայնքների երիտասարդությունը:

Նախագծի սինրգիան

Այս նախագիծը հաշվի կառնի ներկայիս արտակարգ իրավիճակների արձագանքման կառույցները և կհիմնվի ազգային մակարդակով հրդեհների կառավարման հետ կապված քարտեզագրման և պլանավորման առկա գործողությունների վրա:

Մի քանի ծրագրեր կան, որոնք հրշեջների, ինչպես նաև արտակարգ իրավիճակների և աղետների ռիսկերի նվազեցման անձնակազմի վերապատրաստում են իրականացնում: ԵՄ EU Module Exercises (MODEX) կոնսորցիումը ԵՄ Քաղաքացիական պաշտպանության և մարդասիրական օգնության գլխավոր տնօրինության անունից պատրաստվածության սեմինարներ է կազմակերպում: Վրաստանի Քվեմո Քարթլի մարզի Արտակարգ իրավիճակների կառավարման վարչության աշխատակիցների համար MODEX ծրագրի շրջանակներում անցկացվել են անտառային հրդեհների կառավարման վերաբերյալ սեմինարներ: Նաև, ԵՄ կողմից ֆինանսավորվող **Արևելյան գործընկերության երկրներում բնական և տեխնածին աղետների կանխարգելում, պատրաստվածություն և արձագանքում – փուլ 3 (PPRD East 3) ծրագիրը** 2023 թվականին Թբիլիսիում, Վրաստան, լայնածավալ հակարդեհային վարժանք է իրականացվե: PPRD East 3 ծրագիրը նաև աշխատում է գործընկեր երկրների հետ վեր հանելու հրդեհների կառավարման և արձագանքման հետ կապված բացթողումները և առաջնահերթությունները: Միացյան նահանգների անտառային ծառայությունը նաև հրդեհների կայուն կառավարման վերաբերյալ դասընթացներ է անցկացրել ինչպես Հայաստանի, այնպես էլ Վրաստանի պետական կառույցների և հասարակական կազմակերպությունների համար: Այդ դասընթացներից, սեմինարներից և վարժանքներից քաղված դասերը կարող են նպաստել հրշեջ անձնակազմի և Հայաստանի և Վրաստանի կամավորների միջև հետագա կարողությունների զարգացմանը, որը կապահովի ուսուցման շարունակականությանը և գիտելիքների պակասի լրացմանը:

Հրշեջ կամավորականների հավաքագրման և վերապատրաստման ջանքերը կարող են լրացնել **արտակարգ իրավիճակների կամավոր պահեստազորային ջոկատի** միջոցով, որը ներկայումս ստեղծվում է Վրաստանի ներքին գործերի և պաշտպանության նախարարության կողմից: Բացի այդ, Քվեմո Քարթլիի անտառտնտեսության ծառայությունը **«հրշեջ անտառապահներ»** է վարձել հրդեհների սեզոններին անտառային տարածքները պարեկելու և հրդեհի ցանկացած նշան հայտնաբերելու դեպքում Վրաստանի արտակարգ իրավիճակների ծառայությանը հայտնելու համար: Նրանց փորձը կարող է տեղեկացնել կամավոր հրշեջների հավաքագրման մասին և, միևնույն ժամանակ, հավաքագրման այս ջանքերը կարող են ավելացնել հրդեհաշիջման գործում հմուտ անտառտնտեսության ծառայողների քանակը: Նմանապես, Հայաստանի աղետների ռիսկի կառավարման 2023-2030 թթ. ռազմավարության և Աղետների ռիսկի կառավարման ռազմավարության գործողությունների 2023-2026 թթ. ծրագրի իրականացումը կարող է հանգեցնել սիներգիայի, քանի որ երկու քաղաքականության փաստաթղթերն էլ նախատեսում են Երևանում և Հայաստանի մարզերում **համայնքային փրկարարական կամավորական ջոկատների** ձևավորումը:

4.2 Նախագիծ. Սահմանամերձ տարածքներում հրդեհների կանխարգելման և արձագանքման ենթակառուցվածքների կառուցում

հրդեհների արձագանքում | աղետների ռիսկի կառավարում | հրդեհների մոնիտորիգ | ջրային ռեսուրսների կառավարում

Ակնկալվող արդյունքներ

1. Երկկողմ համաձայնագրերի և կառավարման մեխանիզմների օգնությամբ սահմանամերձ տարածքներում ջրային ռեսուրսների հասանելիությունը բարձրացել է:
2. Հրդեհի արագ տարածումը կանխելու համար՝ մարիչ բացակները և պաշտպանիչ միջանցքները ստեղծվել են:
3. Հրդեհների ավելի արագ հայտնաբերում և նախազգուշացում, և ավելի արդյունավետ արձագանք՝ իրական ժամանակի տեղեկատվության, ինչպես նաև հրդեհի մասին համապարփակ տվյալների օգտագործման միջոցով, որոնք կարող են ներառվել հետազոտությունների և հրդեհների կառավարման ռազմավարություններում:
4. Ընդհանուր առմամբ, մարդկանց, շրջակա միջավայրի և կենսամիջոցների անվտանգությանը սպառնացող վտանգի մասին ժամանակին ահազանգելը կրճատել է արձագանքման ժամանակը և կանխարգելել կամ նվազեցրել է հրդեհների տարածումը:

Հիմնական միջոցառումներ.

Կարճա-ժամկետ

- Իրականացման կետերը բացահայտելու և առաջնահերթություն տալու համար՝ հրդեհի ռիսկային տարածքների գնահատում՝ տարածքի լայնածավալ ծածկույթն ապահովելու համար հաշվի առնելով, ի թիվս այլոց, բնական ջրի առկայությունը, հնարավոր ջրային ռեսուրսի տեսակը և չափը (լճակներ, ջրամբար և այլն), շինարարության հիդրոլոգիական հետևանքները, տեղական համայնքների վրա ազդեցությունը, ոտքով հասանելիությունը, ավտոմեքենա կամ ուղղաթիռ, սահմանին մոտիկություն, մոտակա ջրային ռեսուրսից հեռավորությունը *(փոքր ծախսեր),*
- Համակարգման և որոշումների կայացման հանձնաժողովի ստեղծում, որը բաղկացած է երկու երկրների համապատասխան տեղական և ազգային մարմիններից, որոնք պարբերաբար կհանդիպեն, որպեսզի՝ *(փոքր- միջին ծախսեր)*
    - Որոշեն առկա ջրային ռեսուրսների վայրերը՝ ելնելով ռիսկային տարածքների առաջնահերթությունից: Ինչպես նաև՝
    - Համաձայն շինարարության և շրջակա միջավայրի պաշտպանության պաշտոնական ուղեցույցների՝ որոշեն իրականացման և պահպանման համար պատասխանատու շահագրգիռ կողմերին,
    - Համայնքապետարանների և երկրների միջև պաշտոնական համաձայնագիր կամ հուշագիր կազմեն՝ սահմանելով սահմանամերձ տարածքների երկայնքով հին և նոր ջրային ռեսուրսների կառավարման սկզբունքները՝ հաշվի առնելով կլիմայի փոփոխության ազդեցությունը և հակամարտությունների կարգավորման մեխանիզմները,
    - Բարձրացնեն բնակչության, հատկապես ֆերմերների իրազեկվածությունը ջրային ռեսուրսների օգտագործման, ինչպես նաև, ընդհանուր առմամբ, հրդեհների կանխարգելման մասին:

Միջնա ժամկետ

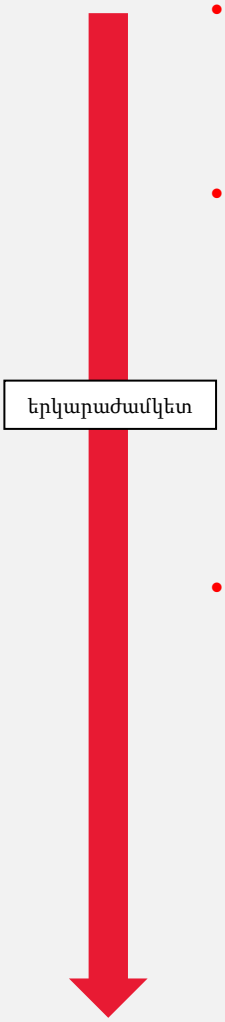

- Ջրային ռեսուրսների կառուցում և պահպանում՝ ղեկավարվելով համակարգող հանձնաժողովի որոշումներով: Սա նկատի է առնում է ջրօգտագործման կանոնակարգերի մոնիտորինգը և հարմարեցումը՝ հաշվի առնելով տարածաշրջանի սեզոնային և երկարաժամկետ կլիմայական փոփոխությունները *(մեծ ծախսեր);*
- Հրդեհների կանխարգելման համար բնության վրա հիմնված լուծումների ընդլայնում, ինչպիսիք են՝ նախատեսված հրդեհի էկոլոգիապես բարենպաստ և անվտանգ օգտագործումը, վերահսկվող արածեցումը և բուսականության նպատակային մշակումը որպես այրման այլընտրանք (օրինակ՝ օրգանական նյութերի կամ փայտածուխի օգտագործումը հողի բարելավման համար կամ որպես վերականգնվող էներգիայի աղբյուր), ՏԻՄ-երի, գյուղատնտեսության և անտառտնտեսության շահագրգիռ կողմերի հետ հակահրդեհային բացակների և պաշտպանիչ միջանցքների համատեղ մշակումը՝ միաժամանակ իմանալով տարբեր շահագրգիռ կողմերի մտահոգությունների և խնդիրների մասին և գտնել դրանց լուծումները (*միջին-մեծ ծախսեր*),
- Հրդեհների հայտնաբերման գոյություն ունեցող համակարգերի գնահատում, և ինչպես կարող են դրանք ընդլայնվել սահմանամերձ շրջաններում՝ վաղ նախազգուշացման և արձագանքման միջոցառումների համակարգմանն աջակցելու համար: Հրդեհավտանգ վայրերում կարող են տեղադրվել հայտնաբերման համակարգեր, ինչպիսիք են տեսախցիկները և ջերմային սենսորները: Նաև սմարթֆոնների հավելվածների օգտագործումը թույլ կտա տեղի բնակչությանը ակտիվորեն ներգրավվել հրդեհների մոնիտորինգի և նախազգուշացման գործում: Արբանյակները և հեռահար զոնդավորման այլ տեխնոլոգիաները կարող են ընդգրկել սահմանային ավելի լայն տարածաշրջան, ինչը երկրների միջև տեղեկատվության շարունակական փոխանակում է պահանջում: Բացի այդ, հավաքագրված տվյալները կարող են աջակցել հրդեհի վարքագծի հետազոտություններին և հրդեհի կառավարման ռազմավարությունների բարելավմանը *(մեծ ծախսեր):*

Թիրախային խմբերը

Թիրախային խմբերում ներառված են հրշեջները, կանաչապատման և անտառտնտեսության անձնակազմը, սահմանապահները, քաղաքային պաշտոնյաները, համայնքի անդամները և կամավորներ և շրջակա միջավայրի և կենսաբազմազանության պահպանությամբ զբաղվող ՔՀԿ-ները:

Համագործակցություն

Նախագիծը կամրապնդի երկրների միջև համագործակցությունը և հրդեհների մոնիտորինգի և վաղ նախազգուշացման մասին տեղեկատվության փոխանակումը, ինչպես նաև սահմանի երկայնքով ջրերի կառավարման վերաբերյալ համատեղ հանձնաժողովների ստեղծման և շրջանակային պայմանագրերի միջոցով: Ակնկալվում է, որ կլիմայի փոփոխությունը ավելի նպաստավոր պայմաններ կստեղծի հրդեհների տարածման և խստության համար, այս նախագիծը նաև լուծում է տեղական համայնքների և էկոհամակարգերի վրա հրդեհներից բխող ընդհանուր անվտանգային ռիսկերը:

Կանայք և երիտասարդությունը

Կանայք կխրախուսվեն նախագծի բոլոր ոլորտներում ակտիվ դերակատարություն ունենալ: Կանայք և երիտասարդության խմբերը կարող են սահմանամերձ շրջանների համայնքներում բարձրացնել ջրային ռեսուրսների նպատակների և գործառույթների մասին իրազեկվածությունը՝ միևնույն ժամանակ դրանով ընդգծելով անհատների դերը հրդեհներից

բխող ընդհանուր ռիսկի դեմ պայքարում, նրանք համայնքներում կաջակցեն միասնության զգացումի ձևավորմանը:

Նախագծի սինրգիան

Տաշիրի անտառտնտեսության մասնաճյուղը վերջերս Հայաստանում **սենսորների կիրառմամբ** մի փորձնական **նախագիծ է իրականացրել՝ ապօրինի ծառահատումներից արձակվող ձայները հայտնաբերելու համար**: Առաջին սենսորները նախատեսվում են փորձարկել Տաշիր քաղաքում: Եթե այդ նախագիծը հաջողության հասնի, ապա պետք է ուսումնասիրվի նույն սենսորների օգտագործման հնարավորությունը նաև հրդեհների վաղ հայտնաբերման համար՝ որպես հրդեհի նախազգուշացման համակարգերի խթանման արդյունավետ և ծախսերը խնայող միջոց:

PPRD East 3 ծարագրի համատեքստում՝ դրա հիմնական նպատակն է մեծացնել վաղ նախազգուշացման տեխնոլոգիաների կիրառման կարողությունները:

4.3 Նախագիծ. Հրդեհների ռիսկերի մասին իրազեկվածության խթանում, կանխարգելման և արձագանքման կարողությունների հզորացում

իրազեկվածության բարձրացում | կարողությունների հզորացում | կանայք և երիտասարդությունը

Ակնկալվող արդյունքներ

1. Տեղական ինքնակառավարման մարմինները տեղյակ են իրենց դերերի և պարտականությունների մասին և ակտիվորեն ներգրավված են հրդեհների կանխարգելման, պատրաստվածության և արձագանքման գործում:
2. Հրդեհների վտանգի մասին գիտելիքներ ստանալու և դրանք կիրառելու, ինչպես նաև հրդեհներից խուսափելու միջոցով՝ տեղական համայնքները գիտեն, թե ինչպես կանխել հրդեհները:
3. Ֆերմերները և երիտասարդությունը լավ տեղեկացված են հրդեհների կառավարման մասին և պատրաստ են ակտիվորեն ներգրավվել հրդեհների կանխարգելման գործում:

Հիմնական միջոցառումներ.

Կարճա-ժամկետ

- Հրդեհների կառավարման գործում իրենց դերերի և պարտականությունների մասին տեղական ինքնակառավարման մարմինների իրազեկվածության բարձրացում: Դրան կարելի հասնել, օրինակ՝ սեմինարների կամ համաժողովների կազմակերպման միջոցով: Ֆինանսական և անձնակազմի ծախսերը նվազեցնելու համար՝ դրանք կարող են ներառվել գոյություն ունեցող ներկառավարական փոխանակման ֆորումներում քննարկվող թեմաների ցանկում (*փոքր ծախսեր*):
- Սահմանամերձ համայնքների տեղական բնակչության խմբերի, մասնավորապես՝ ֆերմերների և զբոսաշրջիկների համար, տարբեր ուղիներով և տարբեր ձևաչափերով, ինչպիսիք են պաստառները, տեղեկատվական վահանակները, նախազգուշացնող նշանները, ցուցանակները, թռուցիկները, տեսանյութերը և սեմինարները, հրդեհների կանխարգելման, հրդեհների վտանգի վերաբերյալ բազմալեզու տեղեկատվական արշավների իրականացում այն մասին, թե երբ և ինչպես տեղեկացնել իշխանություններին հրդեհի բռնկման մասին (*փոքր ծախսեր*),

միջնաժամկետ

- Երիտասարդությանն ուղղված ուսումնական և գրավիչ գործողությունների և միջոցառումների իրականացում, որի նպատակն է համայնքներում, նախադպրոցական հաստատություններում և դպրոցներում հրդեհների կանխարգելման վերաբերյալ գիտելիքներ հաղորդել, բարձրացնել իրազեկվածությունը, և կամավորներ հավաքագրել: Կանայք կարող են առաջատար դեր խաղալ այս ջանքերում՝ ընդգծելով այն բազմաթիվ եղանակները, որոնցով կանայք կարող են ակտիվորեն մասնակցել հրդեհների կառավարմանը (*փոքր- միջին ծախսեր*),
- «Անտառի պահապանների» երիտասարդական համայնքի ստեղծում՝ հրդեհները մշտադիտարկելու և զեկուցելու համար, օրինակ՝ բջջային հավելվածի միջոցով, ինչպես նաև համայնքներին և զբոսաշրջիկներին հրդեհների ռիսկերի մասին կրթելու համար: Մոտիվացնող քարոզարշավները և խրախուսման միջոցները կօժանդակեն երիտասարդների ներգրավվածությանը *(միջին ծախսեր),*

երկարա ժամկետ

- Տեղական լեզուներով գրված մասնագիտական նյութերի, ինչպես նաև երկխոսության ձևաչափերով, ինչպիսիք են սեմինարները և համայնքային ժողովները, ֆերմերների շրջանում գյուղատնտեսական մնացորդների այրման հետևանքով հրդեհի բռնկման ռիսկերի մասին իրազեկվածության բարձրացում: Դրանք նաև հնարավորություն կտան հասկանալ ֆերմերների

կարիքներն ու մտահոգությունները և գտնել գյուղատնտեսական թափոնների օգտահանման կենսունակ և ապացուցված այլընտրանքային լուծումները *(փոքր- միջին ծախսեր),*

- Հեռախոսակապի և ինտերնետի սահմանափակ հասանելիության պատճառով դժվար հասանելի՝ բարձր լեռնային շրջանների հեռավոր գյուղերում իրազեկվածության բարձրացման համար շարժական աշխատանքային խմբի ստեղծում *(փոքր- միջին ծախսեր):*

Թիրախային խմբերը

Թիրախային խմբերն են՝ սահմանամերձ համայնքները, տեղական ինքնակառավարման մարմինները, այդ թվում՝ արտակարգ իրավիճակների համար պատասխանատու մարմինները, կանաչապատման և անտառտնտեսության աշխատակիցները և զբոսաշրջիկները: Հաշվի առնելով գյուղատնտեսական թափոնների այրման տեղական ավանդույթները և դրանց հնարավոր վտանգները, ֆերմերները, նույնպես, հիմնական թիրախային խումբ են հանդիսանում: Էներգետիկ ոլորտի շահագրգիռ կողմերի ներգրավումը կարող է նպաստել այդ գործելակերպի փոխարեն այլ կենսունակ այլընտրանքների որոնմանը:

Համագործակցություն

Համատեղ բազմալեզու իրազեկման քարոզարշավների համար տեղական և ազգային մարմինները պետք է համակարգեն իրազեկման միջոցառումները և դրանց բովանդակությունը: Բոլոր մակարդակներում ավելի լայն համագործակցության բարելավման համար, նման փոխադարձ կապերը, հատկապես համատեղ միջոցառումների նախապատրաստման համար, օգտակար կլինեն նաև ընդգծելու բացերը և հաղթահարվու առկա խնդիրները: Փաստացի իրադարձությունները և գործողությունները կօգնեն մարդկանց ճանաչել միմյանց և կառուցել իրենց հարաբերություններ սահմանից այն կողմ:

Կանայք և երիտասարդությունը

Նախագիծը կկենտրոնանա կանանց խթանման և սոցիալ-իրավական հզորացման վրա՝ ներգրավվելու հրդեհների կառավարման գործունեության մեջ՝ հաղթահարելով այն ավանդական տեսակետները, որ հրդեհաշիջումը զուտ տղամարդկային տիրույթ է: Շոշափելի արտոնությունների միջոցով, ինչպիսիք են վկայականները, կրթաթոշակները և նրանց սոցիալական ու մասնագիտական կարգավիճակը՝ երիտասարդությանը որպես կամավորներ ներգրավելը կարող է աջակցել նրանց հետագա կարիերայի աճին:

Նախագծի սինրգիան

Օրինակ, Վրաստանի ՆԳՆ «Ընկերացիր ոստիկանության հետ » քարոզարշավը հնարավորություն է ընձեռում հրդեհների կառավարմանն առնչվող թեմաների վերաբերյալ գիտելիքներ ձեռք բերել և տարածել:

Վրաստանի Անտառտնտեսության ազգային դեպարտամենտը մի գրքույկ (շուտով հասանելի կլինի) է պատրաստել՝ **ճիշտ վարքագծի և հրդեհների կանխարգելմանն ուղղված միջոցառումների ուղեցույցներով,** ներառյալ համայնքային աշխատանքի վերաբերյալ ուղեցույցը: Այդ տեղեկատվական նյութը կարող է օգտագործվել իրազեկման միջոցառումների համար, ինչպես նաև կարող է թարգմանվել և հարմարեցվել Հայաստանի պայմաններին համահունչ:

4.4 Նախագիծ. Հրդեհների կառավարման միջկառավարական համակարգման ճանապարհային քարտեզների մշակում

միջսահմանային համագործակցություն | միջկառավարական հողորդակցություն | միջսերնդային փոխանակում | ներկառավարական հողորդակցություն

Ակնկալվող արդյունքներ

1. Ազգային կառավարությունները հրդեհների համատեղ արդյունավետ կառավարման և հրդեհներին արագ արձագանքելու ծրագիր են կազմել:
2. Երկրների ներսում ազգային և տեղական մակարդակների, և երկրների միջև հաղորդակցությունը բարելավվել է:
3. Հրդեհների մոնիտորինգի և հայտնաբերման համար արդեն առկա և էժան տեխնոլոգիաները կիրառվում են սահմաններից այն կողմ վաղ նախազգուշացման գործընթացը բերելավելու համար:
4. Հրդեհների կառավարման համար ծառայող սահմանամերձ տարածքների համապատասխան ճանապարհային ենթակառուցվածքները բարելավվել են:

Հիմնական միջոցառումներ

Կարճա-ժամկետ

- Յուրաքանչյուր երկրի ներսում ազգային և տեղական մակարդակների միջև հաղորդակցության բարելավում, կենտրոնական կառավարություններին հնարավորություն տալով հրդեհների վերաբերյալ մշտապես ազգային մակարդակով արդիական տեղեկատվություն ստանալ *(փոքր ծախսեր),*

միջնա ժամկետ

- Առաջնորդվելով Հայաստանի և Վրաստանի միջև միջկառավարական համագործակցության մասին հուշագրով՝ երկու երկրների համապատասխան և իրավասու շահագրգիռ կողմերից կազմված աշխատանքային խմբերի և ենթախմբերի կազմակերպում և դրանց համդիպումների անցկացում՝ հրդեհների համատեղ կառավարման համար ռազմավարություններ և ճանապարհային քարտեզներ մշակելու նպատակով, *(փոքր- միջին ծախսեր),* որպեսզի՝
    - բարելավվի երկու երկրների միջև հաղորդակցությունը, օրինակ՝ ստեղծելով հրդեհային արտակարգ իրավիճակներին արագ արձագանքելու համար թեժ գիծ կամ տեղեկատվության փոխանակման այլ հարթակներ կամ մեխանիզմներ, ինչպիսիք են հրդեհների մոնիտորինգի և հայտնաբերման վերաբերյալ տվյալները,
    - բարելավվի հրդեհների համատեղ կանխարգելումն ու արձագանքումը՝ հիմնվելով արտակարգ իրավիճակների արձագանքման գործող ազգային կառույցների և գործողությունների ծրագրերի վրա:
- Հրդեհի մոնիտորինգի և հայտնաբերման առկա և ոչ թանկարժեք տեխնոլոգիաների գնահատում, որոնք կարող են վաղ նախազգուշացման համար տեղակայվել սահմանի ռազմավարական կետերի երկայնքով, ինչպիսիք են բարձրադիր վայրերում տեղադրվող CVV տեսախցիկները, տարածաշրջանի արբանյակային տվյալները կամ բջջային հավելվածները *(միջին ծախսեր),*

երկարա ժամկետ

- Ճանապարհային ենթակառուցվածքների բարելավում և ընդլայնում՝ հեռավոր և լեռնային շրջաններում հրդեհներին արձագանքելու և սահմանամերձ շրջաններում ջրամբարների հասանելիությունը դյուրացնելու համար՝ խորհրդակցելով տեղական և ազգային, օրինակ՝ սահմանպահների և

ենթակառուցվածքների համար պատասխանատու՝ պետական մարմինների հետ *(մեծ ծախսեր)*:

Թիրախային խմբերը

Թիրախային խմբերն ընդգրկում են հրդեհների կառավարման, աղետների ռիսկի արձագանքման և ենթակառուցվածքների համար պատասխանատու նախարարություններին և պետական մարմիններին, ինչպես նաև սահմանապահներին:

Համագործակցություն

Այս նախագիծը պաշտոնական տեսք կտա Հայաստանի և Վրաստանի կառավարությունների միջև հրդեհների կառավարման և արձագանքման համագործակցությանը և կօգնի համատեղ հաղթահարել անհատական մարտահրավերները, քանի որ երկու երկրներն էլ կարող են փոխադարձաբար օգտվել միմյանց ուժեղ կողմերից: Թեև Հայաստանը ուժեղ է հրդեհների արձագանքման հարցում, սակայն Վրաստանն ուժեղ է հրդեհների վաղ հայտնաբերման գործում: Հետևաբար, համագործակցության այդ շրջանակը տարածաշրջանային և ընդհանուր առմամբ ավելի ուժեղ և ավելի լավ ճակատ կստեղծի հրդեհների ընդհանուր սպառնալիքի դեմ:

Կանայք և երիտասարդությունը:

Այս նախագծի նպատակն է հրդեհների համատեղ կառավարման ռազմավարությունների և ճանապարհային քարտեզների մշակման համար պատասխանատու աշխատանքային խմբերում հասնել հավասարակշռված գենդերային ներկայացվածության: Հնարավորության դեպքում կխրախուսվի երիտասարդության մասնակցությունը:

Նախագծի սինրգիան:

Հայաստանի և Վրաստանի միջև լանդշաֆտային հրդեհների և անտառային հրդեհների դեմ պայքարում պաշտոնական համագործակցությունը բացակայում է, սակայն բնական և տեխնոլոգիական արտակարգ իրավիճակների կանխարգելման և դրանց հետևանքների վերացման մասին գործող համաձայնագիրը, որը ստորագրվել է 2000 թվականին, հնարավորություն է ընձեռում ներառել նաև հրդեհների համատեղ կառավարումը: Այս համաձայնագրով երկրները պարտավոր են ժամանակին տեղեկատվություն փոխանակել իրենց տարածքում ծագած արտակարգ իրավիճակների մասին: Համաձայնագրում սահմանվում է նաև, որ Հայաստանը և Վրաստանը պետք է խրախուսեն երկու երկրների համապատասխան մարմինների միջև արդյունավետ համագործակցությունը: Բացի դրանից, վերջին տարիներին արձանագրված մի շարք քաղաքական զարգացումները կարող են հրդեհների կառավարման և արձագանքման շուրջ համագործակցության շրջանակի համար հիմք հանդիսանալ:

- **«Հարավային Կովկասում հրդեհների կառավարման և անտառային հրդեհների աղետների ռիսկի նվազեցման ազգային կարողությունների բարելավում»** ԵԱՀԿ-GFMC նախագծի շրջանակներում 2013թ. կազմակերպված կլոր սեղաններն աջակցել են Հայաստանի՝ հրդեհների կառավարման ազգային քաղաքականության մշակմանը: **Ռուսաստանի Դաշնություն-ՄԱԿ-ի Զարգացման համատեղ ծրագրի (ՄԱԶԾ)** նախագծի շրջանակներում Հայաստանը վերջերս վերանայել և թարմացրել է հրդեհների կառավարմանն առնչվող իր քաղաքականության և օրենսդրական փաստաթղթերը՝ հետագայում ներառելով հրդեհների կառավարումը, ռիսկերի վերլուծությունը և մոդելավորումը՝ որպես կլիմայի փոփոխությանը հարմարվողականության ազգային ծրագրի բաղադրիչներ:
- Վրաստանի Անտառային օրենսգիրքը վերանայվել է 2020 թվականին, որն ապահովում է հրդեհային անվտանգության կանոնների պահպանման և հրդեհների կանխարգելիչ միջոցառումների համապատասխանությունը: 2022 թվականին կառավարությունն ընդունել է **Վրաստանի բնապահպանական 2022-2026 թվականների գործողությունների**

Չորրորդ ազգային ծրագիրը, որտեղ հրդեհների կառավարման համար պատասխանատուներին կոչ է արվում մի համապարփակ մոտեցում ընդունել, որտեղ կընդգրվեն կանխարգելման, պատրաստվածության և արձագանքման ասպեկտները: Այն նաև այնպիսի նախաձեռնություններ է ներառում, որոնք ուղղված են արտակարգ իրավիճակների ծառայությունների ենթակառուցվածքների և տեխնիկական կարողությունների հզորացմանը և նպատակ է դնում մինչև 2026 թվականի վերջը գրանցված կամավորների քանակը հասցնել 2000-ի: